

॥ આ નંદના ઉદ્દગાર ॥

આ પુસ્તકમાથી સાધુતાની સાધના માટે પ્રતિદિન માર્ગ-દર્શન મેળવી શકાય એમ છે.

સાધુ થયા પછી આપણે શું કરવું જોઈએ ?

કરવા જેવું શું નથી કરતા ?

શાથી નથી કરતા ?

શક્તિ છતાં પ્રમાદ કેમ થાય છે ?

પ્રમાદ ટાળી શકાય તેમ છે કે નહિ ? વિગેરે બાળતોના મમાધાન આપમેળે આ પુસ્તકમાથી મેળવી શકાય તેમ છે.

સ્વાધ્યાય ચતુર્થની જેમ આ પુસ્તકનો સ્વાધ્યાય પણ આવશ્યક છે

આ પુસ્તકના સ્વાધ્યાયથી આપણા કર્તવ્યોની મહાનતા આવે છે કર્તવ્યો પ્રતિ પાલન કરવાની ઉન્નતા થાય છે અને દુશ્શક્ત્ય અગચળ થાય છે.

આ પુસ્તકના વાચન દ્વારા આત્મા આત્મિક વિકાસ કરે છે આત્મા જે રીતે જ અનિલાયા.

દ્વિતાગમાગર

પ્ર....કા....શ....કી....ય....સ્

વિમળગિરિના વિમળ વાતાવરણમા પરમપૃથ્વ્ય સાધુ સાધ્વીજી મદારાજશ્રીની પવિત્ર સેવામા આ પુસ્તકની રજુઆત કરતા અમે આનંદ અનુભવિએ છીએ.

પ્રથમાવૃત્તિ લઘુ આકારમા હતી. તે દ્વિતીય આવૃત્તિ વળતે વિસ્તૃતરૂપમા બની અને તૃતીય આવૃત્તિ વળતે તે નવા નામાભિધાન અને નવા ગણવેશ માથે ઉપસ્થિત થાય છે.

ઘોડા સમયમા ત્રણ ત્રણ આવૃત્તિઓ બહાર પડવી એ આ પુસ્તકની ઉપયોગીતા સિદ્ધ કરવા માટે પુરતું છે.

ત્યાગમર્તિ વિઠ્ઠાચિધિ મુનિવર શ્રી અભયસાગરજી મ'લ જન્મ સંતોષ આ પુસ્તકમા આવતી આન્માનુવદ્ધી વિગતોના રૂપ માંદ કે નુન યોજદ છે.

આ રૂપ માંદ કે નુન એ આન્મક્રમ કારંદ રૂપો એ અન્યને કે પાત્ર અન્મક્રમ આચરમા ઉપયોગી ન થાયો એટલે પુસ્તકકર્તાને આ રૂપે નોંધવું જોઈએ. મુનિવરશ્રીના વાળ મહારજી

પ્ર....કા....શ....કી....ચ....મ્

વિમળગિરિના વિમળ વાતાવરણમાં પરમપૂજ્ય સાધુ સાધ્વીજી મહારાજશ્રીની પવિત્ર સેવામાં આ પુસ્તકની રજૂઆત કરતાં અમે આનંદ અનુભવિએ છીએ.

પ્રથમાવૃત્તિ લઘુ આકારમાં હતી. તે દ્વિતીય આવૃત્તિ વળતે વિસ્તૃતરૂપમાં બની અને તૃતીય આવૃત્તિ વળતે તે નવા નામાભિધાન અને નવા ગણવેશ સાથે ઉપસ્થિત થાય છે.

ગોઠા ગમયમાં ગણ ગણ આવૃત્તિઓ બહાર પડતી છે આ પુસ્તકની ઉપયોગીતા સિદ્ધ કરવા માટે પુનઃ છે.

ત્યાગમૂર્તિ વિઠ્ઠાચિધિ મુનિવર શ્રી અબાયસાગરજી મહારાજશ્રીના આ પુસ્તકમાં આવતી આત્માનુસૂચી વિગતોના મુખ્યગ્રંથ કે મન્યગ્રંથ છે.

૧. મુખ્યગ્રંથ કે મન્યગ્રંથ કહેવામાં આવે છે. આ ગ્રંથને ૧. મુખ્યગ્રંથ અને ૨. મન્યગ્રંથ કહેવામાં આવે છે. આ ગ્રંથને ૧. મુખ્યગ્રંથ અને ૨. મન્યગ્રંથ કહેવામાં આવે છે. આ ગ્રંથને ૧. મુખ્યગ્રંથ અને ૨. મન્યગ્રંથ કહેવામાં આવે છે.

પ્રથમાવૃત્તિનું સક્ષિપ્ત- સંપાદકીય વક્તવ્ય

વિ. સં. ૨૦૮૭ ની સાલની વાત છે.

૫૦ શાસનપ્રભાવક વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ દાદા ગુરુદેવ શ્રી આચાર્યદેવ ચંદ્રસાગરસૂરિવરશ્રીના વરદ હસ્તે અષાઠ સુદ ૬ ને દિને પાલીતાણા ખુશાલ ભુવનમાં ૫૦ ગુરુદેવશ્રીને ગણિપદ-પ્રદાનનો શુભ અવસર હતો. તે અવસરે સાધુ-સાધ્વીઓને વિશિષ્ટ વસ્તુની યાદગાર વિતરણા બાળત મનોમંથન થયું.

પરિણામે પદોપકારી આરાધ્ય શ્રી ગુરુદેવની સયમનિયા ઉપર મન કેન્દ્રિત થયું અને ૫૦ ગુરુદેવશ્રીની પદવી પ્રસંગે આગયેક આત્માઓ સંયમ પાળવામાં વધુ સ્ફૂર્તિ મેળવે તે ગુરુ આશયથી વર્ણોથી મંત્રથી રાજોલ જૂના સાધુમયોદાપદકે. નાથી તથા શ્રી જૈનધર્મ પ્રચારક સભા (ભાવનગર) તરફથી પ્રકાશિત 'સાધુમયોદાપદક' પુસ્તકમાં સંગ્રહાયેલ ચાર પદકોમાંથી કેટલાક વર્તમાનકાલે પાળી શકાય તેવા નિયમો તારવી લઈ પુનિતકાલે ત્યાં જરૂરના વિચાર થયો.

૧. તે સભાથી વધુ વિચાર કરતા કેવળ નિયમો છાવી નહીં તે પદકો તેની પ્રેરણા અનુસાર માટે મળવી જરૂર થયે.

સાધનાના પવિત્ર પંથે વીર્યોદ્ધાસપૂર્વક વધવાનું શ્રેષ્ઠ બલ શીઘ્ર મેળવી શકું.

“ મેં તો ફક્ત આ પુસ્તિકામાં મોટા વેપારીઓ પાસેથી છુટક છુટક માલ લાવી વ્યવસ્થિત દુકાનની સજ્જવટ કરનારા નાનકડા વેપારીની જેમ સંયમયોગ્ય પદાર્થોનો સગ્રહ શ્રમણ-સાધની સેવામાં સાદર ઉપસ્થિત કરી આત્મિક સ્વાર્થ સાધવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. ”

અહીં નમ્રભાવે એક વાત સ્પષ્ટ કરું છું કે—

આ પુસ્તિકામાં બતાવેલ સૂચનો, નિયમો અને વાક્યોના અપવાદ માર્ગ પણ છે, અને તે ગુરુગમથી અવશ્ય બાણી લેવાની જરૂર છે

કારણ કે અપવાદ માર્ગનો ઉપયોગ માર્ગ અને પરિણતિ તદ્દાવવા માટે વ્યક્તિ પરત્વે બિન્ન બિન્ન રીતે કરવામાં આવે છે, સામાના આત્માને કિયે ચઢાવવા કયે પ્રસંગે ? કયા અપવાદનો ? કેવી રીતે ઉપયોગ કરવો ? એ ઉપકારી ગીતાર્થ ગુરુવર્યો-વડિલો જ મમજી શકે છે “ બધાને માટે એક સરળો નિયમ અપવાદમાં દોષ શકે નહિ. ”

દ્વિતીયાવૃત્તિનું સંક્ષિપ્ત સંપાદકીય વ્યક્તવ્ય

જુગ જુની શ્રમણોની ત્યાગ-તપ અને સંયમની અપર્વ તેજછાયાને ઓળખાવનાર મૌલિક પદાર્થોના વિવેચન રૂપ 'મુક્તિના પંથે' નામનું આ પુસ્તક ટૂંક સમયમા પ્રથમાવૃત્તિ સમાપ્ત થવાથી અધિકારી મુમુક્ષુ પુણ્યાત્માઓની વારંવાર માગણી હોઈ ઘટતા સુધારા વધારા સાથે શ્રમણસંઘની સેવામાં જીવ કરવાનું સૌભાગ્ય દેવશુરુ કૃપાએ પ્રાપ્ત થયું છે.

પ્રસ્તુત પુસ્તક સંયમની સાધના અને વૈરાગ્યના ફલરૂપ તત્ત્વજ્ઞાનની ખીલવાળી માટે જરૂરી શાસ્ત્રીય અનેક પદાર્થોના સંપ્રદાય સ્વરૂપ છે.

જુગગમ અને વિવેકબુદ્ધિપર્વક પ્રસ્તુત પુસ્તકના પદાર્થો અને તાર્કિક મર્યાદા સચક લખાણને હૃદયંગમ કરી યથા-યોગ્ય રીતે જીવનમા ઉતારવા માટે પ્રયત્ન કરવો જિતાવાનું છે.

કામવદ પુણ્યાત્માઓએ લક્ષ્ય નક્કી કરી તત્ત્વનુકૂલ યથા-કામ પ્રયત્ન કરવાની તમજા મદદગુરુના અર્ચનામા વિનીતભાવે રજા રાખવી હશે.

આત્માને આનંદને મેળવવા પરિશીલન યોગ્ય છે !!!

એક વર્ષના પર્યાયવાળા મુનિભગવંતનું મુખ અતુતર વિમાનમા મુખ ભોગવતાં દેવો કરતા પણ વધુ હોય છે એ શાસ્ત્રીય વાતની સંગતિ ત્યારે જ જણાય કે જ્યારે જીવનને શાસ્ત્રીય નિયમોની આચરણવાળું બનાવી દેવામાં આવે.

જો જીવનનાં ઉડાણમા પણ એ વાતની ઝાંખી ન હોય, દીક્ષાના ધ્યેય સાથે લાગતું વળગતું ન હોય, માત્ર ઉદ્ધાર ભરણ કે ભવપ્રણ કરવાના કાળે આ વેપાડખર હોય તો એ દષ્ટિક્ષણની પ્રાપ્તિ કરાવનાર નહિ બની શકે.

“ વિના સમત્ત્વં પ્રસરન્મમત્ત્વં સામાયિકં માયિકમેવ મન્યે ”

કુલની પાંખડીયોમા અને પરાગોમા મુગંધ વ્યાપક હોય છે તેમ સાધુના જીવનમા “ સમત્ત્વભાવ ” પ્રત્યેક પળે અજકતો હોય છે “ સમત્ત્વભાવ ” એના વિચારમા રમતો હોય છે ! ઉચ્ચારમા અસ્તો હોય છે !! અને આચારમા નિતબ્ધો હોય છે !!!

સમત્ત્વભાવ વિનાની સાધુતા એ સાધુતા જ ન ગણાય એ તો દ્રશ્યી જ્ઞાયામાત્રા કાગળના કુટ્ટો જેવી મુદ્દર ગણાય

સાધુતા નીચે, આત્માનું કદયાગ થાય, એ માટે આ પુસ્તકને ઉપયોગ વારંવાર કરવો જોઈએ

૧. રીઝને નિરોગી બનાવવા ઇચ્છનારે અચ્છામ્ અત્માર્થે એ એકે તેમ આસ્ત્રીય સ્વચ્ચતાની આભીષેક ગણનારે આ પુસ્તકના અભ્યાસ માર્ગને અનુસરવું જોઈએ.

૨. પુસ્તકના અભ્યાસ એકે ઉત્તમ નેત્રીના આદર્શ છે

અ નુ ક્ર મ ણિ કા

વિષય

૧ સમ્યગ્દર્શન વિભાગ

શ્રી નમસ્કાર મહામત્ર સ્મરણ
આરાધક ઉત્તમાવના
આદર્શ લાવના	-	...
ભાવનારસાયણ
આત્મનિરીક્ષણ
આત્માવિચારણા
અપૂર્વ દિનશિક્ષા
દેહમમત્વ ટાળવા દિનશિક્ષા
ત્રમણધર્મની મકલતાના સગ્લ ઉપાયો		...
કલ્યાણગુણી દિનશિક્ષા	-	...
સ્વાધિકારી મુચનો	-	..
આત્મકલ્યાણોપયોગી મન્ય મુચનો
લેખકાદેવ વિભાગ	.	..
ગાનિત મદન પત્રી સાદ ગાળવા જેવા દિનમ્ મુચનો
દિન ૭ ન ૭ ની ન્દ પુત્ર જરૂરીયાતો .		..
... દર્શન જેમ આત્માને ઉદ્દેશ્ય		.
... આત્માના ને જેવી મુચનો		...

વિષય	પૃષ્ઠ
બાવીશ-પરીપક્ષો	૧૧૯
બાર પ્રકારનો તપ	૧૨૨
તેર ક્રિયાસ્થાનો...	૧૨૭
વીશ અસમાધિસ્થાનો	૧૨૮
એકવીશ શબ્દસ્થાનો	૧૦૧
ભાવસાધુના લક્ષણો	૧૩૩
અનુધાનના પાંચ પ્રકાર	૧૩૬
ક્રિયાના આઠ દોષ	૧૩૮
ભવાભિનદીના લક્ષણો	૧૪૨
પ્રમાદની વ્યાખ્યા	૧૪૪
ધન્દ્વિયોના વિષયો અને વિકારો	૧૪૭
તેર કાઠીયા	૧૪૬
શ્રી મહાનિશીય સૂત્રના પહેલા ત્રણ સૂત્રોમાથી તારવેલી હિતશિક્ષા	૧૫૦
૩ સમ્યક્ચારિત્ર વિભાગ	
૧૦: અગ્નિચિન્થામા ઉપજનારા મનુષ્યોનાં ગુણો	૧૫૪
સમ્યક્ચારિત્રની મદદ	૧૫૫
અગ્નિચિન્થાના પાંચક અંગો	૧૫૬
અનિચિન્થાની મદદ	૧૫૬
અનિચિન્થાના મનુષ્ય પ્રકારના	૧૫૭
અનિચિન્થાના મનુષ્ય પ્રકારના	૧૫૬
અનિચિન્થાના મનુષ્ય પ્રકારના	૧૬૦

ॐ विचारणीय सुभाषितो ॐ

- १ णमुक्कारेण विबोहो
- २ उवसमसारं खु सामणं
- ३ सोही मल्लु उज्जुभूअस्स
- ४ ण पेमरागा परमत्थि वंधो
- ५ आपा मल्लु सययं रत्तियव्वो
- ६ आपा अरी होद अणवट्ठियस्स
- ७ वम्मो अ ताणं सरण गइ व
- ८ रागदओ भावसत्त
- ९ कम्मोदया वाहिणो
- १० अमारा तिमया णियमगामिणो विरसावसाणा

॥ श्री गणेशाय नमः ॥
॥ श्री गणेशाय नमः ॥

ॐ

श्रीगणेशाय नमः

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

શ્રી

નમસ્કાર મહામંત્ર

સ્મરણ

સંયમ માર્ગે આન્તરિક ભાવોદ્ધાસ પૂર્વક વધવા ઇચ્છનાર સાધુ-સાધ્વીએ નિદ્રામાંથી જાગૃત થતાં જ ચૌદ પૂર્વના સારરૂપ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું નિર્મલ ચિત્તે સ્મરણ કરવું. પછી ભાવ શુદ્ધિ અને અધ્ય-વસાયોની નિર્મલતા વધુ સારી કેળવવા માટે નીચેના શ્લોકો અને ભાવનાઓનું એકાગ્ર ચિત્તે ચિતન કરવું; અને વ્યવસ્થિત જાપ કરી પંચપરમેષ્ઠી પ્રતિ કૃતજ્ઞતા પૂર્ણ ભક્તિરાગ જગાવવો.

હેથી આગમનામાં આગળ વધવા માટે જરૂરી ભાવોદ્ધામ પંચપરમેષ્ઠિઓના નમન-સ્મરણાદિથી યતા મોહનીય કર્મના દ્વામથી મેળવી શકાય.

[illegible]

2. (1) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (2) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (3) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (4) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (5) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (6) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (7) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (8) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (9) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$
 (10) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2 x}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3 x}{dt^3}$

2) 1941-1942 年，在 1941 年 10 月 1 日以前，
 在 1941 年 10 月 1 日以后，在 1941 年 10 月 1 日以后，
 在 1941 年 10 月 1 日以后，在 1941 年 10 月 1 日以后，
 在 1941 年 10 月 1 日以后，在 1941 年 10 月 1 日以后，
 在 1941 年 10 月 1 日以后，在 1941 年 10 月 1 日以后，

યંમેદ્ જલ જલણં, ચિત્તિયમિત્તો વિ પચણમુક્કારો ।

અરિ-મારિ-ચોર-રાડલ-ઘોરુ-વસગં પળાસેદ્ ॥ ૬ ॥

પંચ નવકાર ચિંતવવા માત્રથી પણ જલ અને અગ્નિને થંભાવી દે છે તથા શત્રુ, મરકી, ચોર અને રાજાઓના ઘોર ઉપસર્ગોને! અત્યંત નાશ કરે છે.

ળવકારાઓ અન્તો, સારો મંત્રો ણ અત્થિ તિયલોણ ।

તમ્હા હુ અણુદિણ ચિય, પઢિયવ્વો પરમ મત્તીય ॥ ૭ ॥

ત્રણુ લોકમાં નવકારથી અન્ય કોઈ સારો મંત્ર નથી, માટે તેને પ્રતિદિન પરમ ભક્તિથી લાણવો જોઈએ.

ળવકાર હમ્ક અમ્મર, પાવં ફેડેદ્ સત્ત અયરાણ ।

પળાસં ચ પળણ, સાગર—પળસય સમગ્ગેણ ॥ ૮ ॥

શ્રી નવકાર મંત્રનો એક અક્ષર સાત સાગરોપમના પાપ નાશ કરે છે. શ્રી નવકાર મંત્રના એક પદ વડે પચાસ સાગરોપમના પાપ નાશ પામે છે અને સમગ્ર નવકાર વડે પાંચસો સાગરોપમના પાપ નાશ પામે છે.

હમ્કોવિ ણમુક્કારો, પરમેટ્ઠિણ પગિટ્ટ-ભાવાઓ ।

મયલ કિલેસજાલં, જલં વ પવ્વણો પણુલ્લેટ ॥ ૯ ॥

પ્રકૃષ્ટ ભાવથી પરમેષ્ઠિઓને કરેલો એક પણ નમસ્કાર, પવન જેમ જલને શોષી નાખે, તેમ મકલ ક્લેશ ભાગને દૂર કરે છે.

નાત્ર ણ જાયદ્ ચિત્તેણ, ચિત્તિય પત્થિયં ચ ઘાયાણ ।

કાણ મમાદત્તં, જાવ ણ મગ્ગિઓ ણમુક્કારો ॥ ૧૦ ॥

ચિત્તથી ચિત્તવેવુ, વચનથી પ્રાપ્ત અને કાયાથી પ્રારં-

સકલ સમય અભ્યંતર, એ પદ પંચ પ્રમાણ;
મહાસુય-ખંધ તે જાણો, ચૂલા સહિત સુજાણ. ૬

પંચ નમસ્કાર એ સુપ્રકાશ, એહથી હોયે સર્વિ પાપનાશ;
સર્વ મંગલતાણું એ છે મૂલ, સુજશ વિદ્યા વિવેકાનુકૂલ. ૭

અરિહંતાદિક સુ નવ પદ, નિજ મન ધરે જી કોઈ;
નિશ્ચય તમુ નર સેહર, મણ વંછિય ફલ હોઈ. ૮

અશુભ કરમ હો હરણ કુ, મંત્ર બડો નવકાર;
વાણી ઠાઠશ અંગ મેં, દેખ લીઓ તત્ત્વ સાર. ૯

શુભ માનસ માનસ કરી, ધ્યાન અમૃત રસ રેલિ;
નવદલ શ્રી નવકાર પય, કરી કમલાસન કેલિ. ૧૦

પાતક પંક પખાલીને, કરી સંવરની પાળ;
પરમહંસ પદવી ભજો, છોડી સકલ જાંજલ. ૧૧

નમસ્કાર મહામંત્રને, રટતા આતમ ગુભરમ ભજો,
દિનભરની ગુમ કરાળી માંદે, જ્યમુખ ડંકા વાજો. ૧૨

શ્રી મારાપ્રકૃત્ય જીવ બાવના શ્રી

મીઠી બાવળ પાનિય જલ... મારા મીઠામાં મારા મીઠા
 મીઠા મીઠા... મારા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠી બાવળ મીઠા...
 મીઠી મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા
 મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા
 મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા
 મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા
 મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા
 મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા, મીઠા મીઠા મીઠા મીઠા

૩૦ ૩૧ ૩૨

...

—: આદર્શ ભાવના :—

પ્રત્યેક મુમુક્ષુ સાધુ-સાધ્વીએ જીવનની સાધનાનું અપૂર્વ સાધન અને પરભવના અમૂલ્ય હિતસાધક ભાથા સમાન નીચેની ભાવના અવશ્ય ભાવવી જોઈએ.

ચતુ.શરણમ્:—

(શાસ્ત્રલવિકીરિત ઇ.સ.)

આત્મોઽષ્ટાદશકોયશૂન્યજિનપશ્ચાઽર્હન્ સુદેવો મમ ।
 ત્યક્ત્વાઽઽરંભપરિવ્રદ્ધઃ સુવિહિતો ઘાચંચમઃ સદ્ગુરુઃ ॥
 ધર્મઃ.કેવલિભાપિતો વગ્દયઃ કલ્યાણહેતુઃ પુનઃ ।
 અર્હન્-સિદ્ધ-સુસાધુ-ધર્મશરણં મૃયાત્ ત્રિશુદ્ધ્યાઽઽભવમ ॥

ભાવાર્થ:—રાગદેવાદિ અઠાર દોષોથી રહિત વીતરાગ અરિહંત પરમાત્મા એ જ મારા સુદેવ છે.

આરંભ, પરિવ્રજ અને મોહ-માયાથી મર્વંથા વિમુક્ત, સાધુતાના આદર્શ પ્રતિભૂતિસ્વરૂપ સુવિહિત સાધુઓ જ મારા સદ્ગુરુ છે,

અને તીર્થંકર પ્રભુએ દેવતજ્ઞાનના બળે સ્વયં અનુભવીને જગતના પ્રાણીઓના એકાત્મ હિત માટે પ્રરૂપેત જગત્તા પ્રધાન અતિઆમય ધર્મ ને જ મારો અદ્ધર્મ છે

ગુણનાદિ વિશિષ્ટ ગુણોની પ્રશસ્ત ત્રિકરણ યોગથી પ્રશંસા કરે છું.

ક્ષમાપના—

(શાદ્દલવિકીડિત છંદ)

સંસારેડત્ર મયા સ્વકર્મવશગા જીવા ભ્રમન્તોડ઼િલ્લા,
દ્યામ્યન્તે ક્ષમિતા ક્ષમન્તુ મયિ તે કેનાપિ સાર્દ્ધે મમ ।
વૈરં નાસ્તિ ચ મૈત્રીતાડ઼સ્તિ સુખદા જીવેષુ સર્વેષુ મે;
યદ્ દુઃશ્ચિન્તિતભાપિતપ્રવિહિતં મિથ્યાડ઼સ્તુ તદ્ દુઃકૃતમ ॥

ભાવાર્થ:—આ સંસારમાં પોતપોતાના શુભાશુભ કર્મના વિપાકવશ ભટકતા બધા જીવોને હું બમાવું છું । બમાવેલા તેઓ પણ મને માફ કરે, મારે કોઈની સાથે વૈરભાવ નથી ।।

સહુ જીવો સાથે સુદર મૈત્રીભાવ ધારું છું । અને જે કંઈ સંસારી જીવો વિષે કર્મવશ અશુભ સંકલ્પ, વચન, ચેષ્ટાદિ પ્રયોજ્યા હોય તે બધાચનું સાચા ભાવથી મિથ્યા દુષ્ટિ દર્દિ છું ।।।

અર્પણ ભાવના—

(શાદ્દલવિકીડિત છંદ)

તચાયામ્યન્તિ મે કદા ? દિનમહં યત્પાલયિષ્યેડ઼મલમ ,
ચારિત્રં જિનશામનસ્થિત-મુનેર્માર્ગે ચરિષ્યામ્યહમ ।
મુક્તો જન્મ-જરાડ઼ડિદુઃખ-નિવહાત્સંવેગનિવેદતા-
ન્તોન્નામ્નિક્ષ્ય-દયાલુતા-પ્રદામતાં ધર્તા ભવિષ્યામ્યહમ ॥

ભાવાર્થ:—તે દિવસ ક્યારે આવશે ? કે જ્યારે હું નિર્ભય આગ્નિને પાળીશ ।

અને પૂર્વના મદાપુરુષોએ આચરેલા માર્ગે ચાલતા ઉદર ધરું !!

સંસારરૂપ જંગલમાં ભૂલા-ભટકેલા અજ્ઞાન-મૂઠ પ્રાણીઓને
એકાંત કરુણાની બુદ્ધિથી કહેવાયેલી અને તેઓના હિતને
કરનારી અમૃત સમાન મધુર એવી શ્રી તીર્થંકર પ્રભુઓની
વાણી તમારું રક્ષણ કરે.

આ કાવ્યમાં—

ભવરૂપ જંગલ,

તે પણ ગાઢ,

વળી તેના મૂળને વધુ સિંચી વૃદ્ધિ

કરનારા પાંચ આશ્રવરૂપ મેઘોનો

નિરંતર વરસાદ,

તથા અનેક કર્મરૂપ વિચિત્ર જટિલ લતાઓના

સમૂહથી હુશકય સંચરણ,

અને ગાઢ મોહનો અંધકાર,

—વગેરે દર્શાવી—

—અતિ વિચિત્ર પરિસ્થિતિમાં ભૂલા પડેલ પ્રાણીઓને
અમૃતસમાન મધુર અને હિત સાધવાપૂર્વક સ્વસ્થતા પમાડ-
નારી પ્રભુની વાણીનું મહત્ત્વ દર્શાવ્યું છે.

એટલે પ્રભુની વાણીનો કેટલો અતિશાયી મહિમા છે ?
તેનું મહમ ચિત્તવન કરી, તે પ્રતિ અપ્રવ આદર-બાદુમાન કર
વાનું આ શ્લોક સૂચવે છે.

ל' ט' כ"ג

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ
וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ
וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ
וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ

וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ

ઉપર મુજબ નિર્મલ હૃદયપૂર્વક સંપૂર્ણ આશ્રવોને તે તે પ્રકારેથી રોકી ફરકી રહેલ શ્રદ્ધારૂપ સઢવાળા, નિતોક્ત તત્ત્વને અનુસરવારૂપ સુકાનથી શોભતા, અને મન, વચન, કાયાના યોગની શુદ્ધિરૂપ વેગશાળી પવનથી પ્રેરિત-છવરૂપ વહાણ સંસારસમુદ્રને તરી મુક્તિપુરીમાં પહોંચી જાય છે.

હિતશિક્ષા—

(શાદ્દલવિકીરિત ઇંદ)

યાવદ્દેહમિદં ગદૈર્ન મૃદિત નો વા જરાજર્જરમ્,

યાવત્ત્વક્ષકદમ્બક સ્વવિષયજ્ઞાનાવગાદ્દક્ષમમ્ ।

યાવચ્ચાયુરમગુરં નિજહિતે તાવદ્વુધૈર્યત્યતામ્,

કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાલિઃ કથં વધ્યતે ? ॥ ૧૧ ॥

ત્યાં સુધી આ શરીરમાં રોગનો ઉપદ્રવ નથી થયો !
અગર જરા-વૃદ્ધાવસ્થાથી છૂટા નથી આવી !

ત્યાં સુધી ઇન્દ્રિયો પોતપોતાના વિષયનું જ્ઞાન કરાવવામાં સમર્થ છે ! તથા આયુષ્ય હજી ક્ષીણ થયું નથી !

ત્યાં સુધી આત્મહિતની સાધના માટે વિવેકી પુરુષોએ ઉદ્યત થઈ રહેવું ઘટે !!!

તલાવ કુટી જશે ! પાણી ચારે બાજુ ફેલાવા માંડશે !
તે વળતે પાણ કેમ બધાશે !!!

માટે ચેત ! ચેત !! જરા ચેત !!!

વિવિધોપદ્રવં દેહમાયુષ્ય ક્ષણમગુરમ્ ।

ક્રામાલ્ભ્ય ધૃતિ મૂઢા, સ્વથ્રેયસિ વિલગ્ન્યતે ? ॥ ૧૨ ॥

આ શરીર વિવિધ ઉપદ્રવનું સ્થાન છે, અને આયુષ્ય ક્ષણભિન્ન છે, ખરેખર ! મૂઢ લોકો ક્યા વિશ્વાસે-કોન

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֲשֶׁר יִקְרָא

અપૂર્વ ભાવના

(સંધ્યા ૭૬)

ધન્યાસ્તે વીતરાગાઃ ક્ષપકપથગતિક્ષીણકમોપરાગા—
સ્ત્રેલોક્યે ગન્ધનાગા સહજસમુદિતજ્ઞાનજાગ્રદવિરાગાઃ ।
અધ્યારુહ્યાત્મશુદ્ધ્યા સકલશશિકલાનિર્મલધ્યાનધારા—
મારાન્મુક્તેઃ પ્રપન્ના કૃતસુકૃતશતોપાર્જિતાર્હન્ત્યલક્ષ્મીમ્ ॥

ક્ષપકશ્રેણિના ઉન્નત્વલ માર્ગ પર ચાલી કર્મના કલંકને
દૂર કરી નિર્મલ બનેલા, ત્રણે લોકમા શ્રેષ્ઠ, સહજ સ્વાભાવિક
જ્ઞાનની દીપ્તિથી શોભતા, પ્રકૃષ્ટ વેરાગ્યયુક્ત, અંદ્રસમ ઉન્નત્વલ
ધ્યાનની નિર્મલ ધારાને અવલંબી મુક્તિની નજીક પહોંચેલાં પ્રકૃષ્ટ
અરિહંતપદની શોભાને ધારનારા અરિહંત પ્રભુ ખરેખર છે ॥

તેષાં કર્મક્ષયોત્યૈ-રતનુગુણગૈર્નિર્મલાત્મસ્વભાવૈ—
ગાયં ગાયં પુનીમઃ સ્તવનપરિણતૈરષ્ટ વર્ણાસ્પદાનિ ।
ધન્યાં મન્યે રસદાં જગતિ ભગવત સ્તોત્રવાણીરસદા—
મદાં મન્યે તદન્યાં વિતથજનકથાકાર્યમોસર્યમગ્રામ્ ॥

કર્મના ક્ષયથી ઉત્પન્ન થયેલા નિર્મલ આત્મ સ્વભાવવાળ
સિદ્ધપરમાત્માના પવિત્ર શુભોાનુ કીર્તન કરી હું મારા જીવન
પવિત્ર કરું ॥

જગત્માં ખરેખર પ્રભુ વીતરાગના શુભોાનુ જ્ઞાન કરનાં
જીવ જ શ્રેષ્ઠ છે । બાકી જગતના પદાર્થોની ખોટી બ્રામકવાસના
વશ થઈ નાહકની ખુશામદ કરનારી જીભ તો ઘિસ્કારનેપાત્ર છે !

નિર્ગન્ધ્યાસ્તેઽપિ ધન્યા ગિરિગદનગુહાગદરાન્તર્નિવિષ્ટાઃ,
ધર્મેધ્યાનાવવાનાઃ સમરસગુહિતા પશ્ચમાસોપવાસાઃ ।
યેઽન્વેઽપિ જ્ઞાનવન્તઃ શ્રુતવિનતધિયો દત્તધર્મોપદેશાઃ,
શાન્તા દાન્તા ત્રિતાપ્તા જગતિ ત્રિતપતેઃ શાસનં માસયન્તિ

441981 1 11/22/81

44

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} \right) = \frac{1}{4}$

$\{x_1, \dots, x_n\} \rightarrow \{x_1, \dots, x_n\}$

સત્કૃત્યાશંસા—

(સ્વધરા ૭૬)

જિહ્વે ! પ્રહ્લીભવ ત્વં સુકૃતિસુચરિતોચારણે સુપ્રસન્ના,
ભૂયાસ્તામન્યકીર્તિશ્રુતિરસિકતયા મેઽય કર્ણૌ સુકર્ણૌ ।
વીક્ષ્યાઽન્યપ્રોઢલક્ષ્મીં ટૃપ્તમુપચિનુતં લોચને રોચનત્વમ્,
સંસારેઽસ્મિન્નસારે ફલમિતિ ભવતાં જન્મનો મુખ્યમેવ ॥૨૮॥

હે જિહ્વે ! પુણ્યશાળીઓના સદાચરણના પ્રશંસાત્મક
ઉદ્ગારોવડે પવિત્ર થવા માટે ઉદ્યત થા ! અને મારા કાને
ખીબના ગુણાનુવાદ કીર્તિ-પ્રશંસાના સોનેરી શબ્દો સાંભળતા
સતત સાવધ બન્યા રહો !! તેમજ મારી આખો ખીબની
ચઢતી કલાને બેવા માટે રસિક બની સફળ થાઓ !!

ખરેખર ! અસાર એવા સંસારમાં મળેલી આ ઇન્દ્રિયોની
ખરી સાર્થકતા ઉપર મુજબ સદુપયોગથી જ નિવડે છે.

સાંસારિક પ્રાણીની દશા—

(માલિની ૭૬)

પ્રથમ-મશન-પાન-પ્રાપ્તિ-વાચ્છા-વિહસ્તા-

સ્તદનુ વસન-વેદમા-ઝરુતિ-વ્યગ્ર-ચિત્તાઃ ।

પરિણયન-મપત્યાવાપ્તિ-મિષ્ટેન્દ્રિયાર્થાન્,

સતતમભિલપન્તઃ સ્વસ્થતાં ક્વાશ્રુવીરન્ ? ॥ ૨૯ ॥

જગત્ના પ્રાણીઓ ક્ષણભર પણ સ્વસ્થતા કે-મુખશાંતિ
ક્યાથી મેળવે ?

જન્મ્યા પછી તરતજ ખાવા-પીવાની ચિંતાની ગડમથત્રમાં
વ્યગ્ર બને છે, પછી પરણવાની, કપડાલગ્નની, ઘરખારની
ધન-પા-ગાડાની ચિંતાથી વ્યાકુલ બને છે, પછી ખાસ-બચ્ચ
પાળવાની ધમાલમાં તેમજ વિવિધ ઇન્દ્રિયોના પદાર્થો મેળ

ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)
ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)
ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)

ה'תש"ח (1947)

ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)
ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)
ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)
ה'תש"ח (1947) - ה'תש"ח (1947)

શેને લક્ષ્યમાં રાખી કોઈની નિંદા કે સ્તુતિ કરવી નહિ!!!
કારણ કે જીવમાત્રને સ્વ-સ્વ-કર્માધીન માની તેઓના બાહ્ય
વર્તનથી રાગદ્વેષની પરિણતિ કરવી ઉચિત નથી!!! તેમજ
તેઓ પ્રતિ તિરસ્કાર-ઘૃણા પણ ઉચિત નથી.

સંયમનું પાલન કરવા જરૂરી સાધનો

૧ સદ્ગુરુ-ગીતાર્થ, જ્ઞાની
અનુભવી	૮ યોગ્ય સંયમોપકરણો
૨ સુવિદિત ગ્રંથ	૯ સ્વાધ્યાય
૩ શુદ્ધ વસતિ	૧૦ શાસ્ત્રીય મર્માંગુ
૪ સામોગિક સાધર્મિક
માધુ સદ્વાસ	વ્યવસ્થિત જ્ઞાન
૫ નિર્દોષ આદાર-પાણી	૧૧ ગુરુ આજ્ઞાધીનતા
૬ શુદ્ધ તપશ્વરી	૧૨ મૈત્ર્યાદિ લાવો
૭ આબ્ય તપ તપનું
વિગિટ પાત્ર	૧૨ આત્મનિરીક્ષણ
	૧૪ ગુણાનુરાગ
	૧૫ જૂવની કશુજ્ઞાન
	૧૬ વિનય-શિશુનું પાલન

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

સમ્યક્ પ્રકારે શાસ્ત્રકારોના હિતકારી વચનોને—

ગુરુમુખે સાંભળ્યા !!!

ખૂબ શ્રદ્ધાપૂર્વક સાચા તરીકે સદ્દેહ્યા !!!

અને પરિણામે વૈરાગ્યલાવની ઉત્કટતા મેળવી.

સંસારના બંધનો ક્ષમાવી દીક્ષા લીધી,

શાસ્ત્રોત્તું અવગાહન કર્યું,

વિવિધ તપ વડે શરીર સૂકવ્યું.

હવે—આત્મ કલ્યાણની સાધનાના અથૂક સાધનરૂપ ધર્મ
ધ્યાન માટે અવસર આવ્યો જાણી તૈયારી કરી તેટલામાં તો
અચાનક મોહરાજ ધાડ પડી! મોહની ઘેલછાએ મને ભ્રમિત
કર્યો! અરેરે! મારા હુર્ભાગ્યની શી વાત કરું? કયા જઈને
પોકાર કરું?

(શાદ્દેશવિક્રોડિત ૭૬)

एकेनापि महाव्रतेन यतिनः सडेन भग्नेन वा,
दुर्गत्यां पततो न सोऽपि भगवान् ईष्टे स्वयं रक्षितुम् ।
हत्वा तान्यपिलानि दुष्टमनसो वर्तामहे ये वयम्,
तेषां दंष्ट्रपदं भविष्यति क्रियत्? जानाति तत् केवली ॥ २ ॥

શાસ્ત્રકારોના વચન મુજબ એક પણ મહાવ્રતની દેશથી કે
સર્વથી વિરાધના કરવાના પ્રતાપે હુર્ભાગ્યના જનારા મુનિને
સ્વયં તીર્થંદર ભગવાન પણ બચાવવા સમર્થ થતા નથી.

તો પછી પાંચે મહાવ્રતોને વિરાધી નિર્ધર્મ પશુપાત્માના
જે અમે નિઃશંક થઈને ફરીએ છીએ તો ખરેખર અમારે
કેટલી મજા-શિક્ષા ભોગવવી પડશે? તે કેવલી જાણે !!!

ה'תש"ח

ה'תש"ח
 ה'תש"ח
 ה'תש"ח
 ה'תש"ח

ה'תש"ח

ઝવેરીની દુકાને છૂટથી માલ લેવાની સંમતિ મળવા છતાં
પ્રમાદાધીન બનેલા જેવી મારી દુર્દશા છે !!!

(શાદ્દેશવિક્રીડિત ૭૬)

પાલ્લવદાનિ સહસ્રશો જગૃહિરે ગ્રન્થા મૃશ પેઠિરે,
લોભાડદ્વાનવશાત્તપાંસિ વહુધા મૂઢૈશ્ચિરં તેપિરે ।
કાપિ કાપિ કથંચનાડપિ ગુરુમિર્મૂત્વા મદો મેજિરે,
કર્મક્લેશવિનાશસંભવમુશ્ચાન્યદ્યાપિ નો લેમિરે ॥ ૬ ॥

અરેરે ! આ જગતના છવોને રાજ કરવા સાઈ હજારો
પાખંડ રચ્યા ! ઘણા ગ્રંથો લખ્યો ! લોભ અને અજ્ઞાન દશામાં
મૂઢ બની વિવિધ તપસ્યાઓ પણ કરી ! કયાક કયાંક ઉત્તર/ડ
ગામમાં એરંડાની પ્રધાનતા મુજબ ગુરુમહારાજ તરીકે બની
મિથ્યા મદ અભિમાન કર્યું !

છતાં-હજી આ વિષમ કર્મોના વિપાકના બાંધનમાંથી મુક્ત
થઈ યથાસ્થિત સુખનો ભાગી ન બન્યો !!!

(સમ્પ્રગ ૭૬)

કિં ભાવી નારકોડદમ ? કિમુત વહુભવી ? દૂરભવ્યો ? ન ભવ્ય
કિંવાડદં કૃણપદ્મો ? કિમચરમગુણસ્થાનકે ? કર્મદોષાત્ ।
વદ્વિજ્વાલેવ શિશ્ના, વ્રતમપિ વિપવત સર્ગધારા તપસ્યા,
સ્વાધ્યાય. કર્ણમૃચી યમ ઇવ વિપમઃ સયમો યદ્વિભાતિ ॥

શું હું નરકમાં જનારો છું ? અનંતમં મારી છું કે નહીં
ભવ્ય છું કે ભવ્ય નથી ? અથવા શું હું કૃણપદ્મી છું ?
કર્મોના વિચિત્ર વિપાકવશ હું હજી મિથ્યાત્વી છું ? કે જે
ઉપદ્રવી મદાપુરુષની દિતકારી શિખામાં અશિશ્વાર
માફક, વ્રત-પદ્યખાત્રુ એર જેવા, તપસ્યા ખાડાની ધ

...
...
...
...

...

...
...
...
...

તથા જગત્માં ધર્મી તરીકેના લેખાશમાં માયા-પ્રપંચપૂર્વક પાપો આસેવનાર, નદીમાં સ્નાન કરી શુદ્ધ થયેલા લાગતા દારૂડિયા અને ગ્રાહકને વિશ્વાસમાં લેવા સદ્વર્તન કરાવનારી વણિગૃવૃત્તિવાળા અને પાખંડી બકવૃત્તિવાળા ઢોંગી ધુતારાઓના સરદાર જેવા છે !

અરે રે ! કર્મના કુટિલ બંધનોને તોડનારી આરાધનાના માર્ગે આવવા છતાં ભયંકર પાપો સેવી પોતાના હાથે પોતાના વિનાશને નોતરનાર મારી શી દશા થશે ?

(શાદ્દેશવિક્રોડિત હંદ)

येषां दर्शन-चंदन-प्रणमन-स्पर्श-प्रशसादिना,
मुच्यन्ते तमसा निशा इव सिते पक्षे प्रजास्तत्क्षणात् ।
तादृक्षा अपि सन्ति केऽपि मुनयस्तेषां नमस्कृर्महे,
संविग्ना वयमाऽऽत्मनिन्दनमिदं कुर्मः पुनर्वोधये ॥९॥

ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ મારી તો સંયમમાં બહુ શિથિલ (વિપરીત) પ્રવૃત્તિ છે

છતાં પોતાના ચરણકમલથી ભૂમિતલને પાવન કરનાર એવા પાત્ર મહામુનિઓ છે, જેઓના દર્શન, વંદન, નમસ્કાર, ચરણસ્પર્શ તથા પ્રશંસાદિ કરવાથી શુદ્ધલપક્ષમાં થતી રાત્રિની નિર્મલતાની જેમ પ્રાણી માત્ર પાપોથી મુક્ત થાય છે.

તેવા ઉત્તમ મુનિઓને ભાવપૂર્વક હું વારંવાર નમસ્કાર કરું છું !!! અને મંત્રેગભાવની વૃદ્ધિપૂર્વક મંવિજપાદિક બર્મ ગમ્યદેવની નિર્મલતા માટે આત્મનિદા પણ કરું છું !!!

ગમે તે પ્રયત્ને કરવા મથે છે, તે તારું શું લલુ કરવાનું છે! તેનો તું જરા વિચાર કર! પ્રત્યેક કાર્ય કરતાં ભવિષ્યનો તારો વિચાર કરવો ઘટે, નહિં તો આ શરીરરૂપ મહાઠગ આખા ધૂળ નાંખી વિશ્વાસપૂર્વક ઠગાઈ કરી જાય છે.

(વસંતતિલકા ૭૬)

કારાગૃહાદ્ વહુવિધાઽશુચિનાદિદુઃખા-

ન્નિર્ગન્તુમિચ્છતિ જહોઽપિ હિ તદ્દિમિથ ॥

ક્ષિતસ્તતોઽધિકતરે વપુષિ સ્વકર્મ-

વાતેન તદ્ દદ્યયિતું યતસે કિમાત્મન્ ! ॥૨॥

હે આત્મન્! મૂળશોખર પ્રાણી પણ કેદખાનામાંથી સળિયા ડેડીને, ભીંત ડેડીને બહાર નીકળવા મથે છે, તો તું તેના કરતાં પણ અધિક મૂઢ છે કે અતિશય અશુચિ પદાર્થોથી ભરેલ અતિ વિપત્તર શરીરરૂપ ભયંકર કેદખાનામાં તને તારા મોંએ નાંખ્યો છે! તો તે કેદખાનાને તું મમત્વપૂર્વક મારું પવડાવી, સાફસુફ કરવાની થમાલ મચાવી વધુ દંડ બનાવવા માગે છે!

ધિક્કાર છે તારી અજ્ઞાનદશાને! જરા ચેત ॥ સમજાવું-
વર્ક વિચાર કર ॥

(વસંતતિલકા ૭૬)

ચેત્તાન્દ્રમીદમવિતું પરલોકદુઃખ-

મોત્યા તતો ન કુરુપે કિમુ પુણ્યમેવ ? ।

જમ્યં ન રક્ષિતુમિદં હિ ન દુઃખમીતિ;

પુણ્ય વિના ક્ષયમૃપતિ ચ ચઙ્ગિણોઽપિ ॥૩॥

પન્થાકના દુ બની બીનિથી જો તું ગરીબના રક્ષણને ઈચ્છતો!
તો તું પુણ્ય કેમ વધાવતો નથી? કારણ કે પુણ્ય વિના

(માસિની ૭૬)

इति यतिवरशिक्षां योऽवधार्य व्रतस्थ—

अरणकरणयोगानेकचित्तः श्रयेत ।

सपदि भवमहाब्धि क्लेशराशि स तीर्त्वा,

विलसति शिवसौख्यानंत्यसायुज्यमाप्स्य ॥૧૦॥

ઉપર મુજબની સાધુતાના અપૂર્વ આદર્શને પમાડનાર
હિતશિક્ષાને યથાવત્ સાલણી, સમજી, વિચારી યથાશક્તિ
ચરણ-ઠરણના અનુષ્ઠાનોને એકાગ્રપણે આસેવનાર પ્રાણી અનંત
દુઃખોના રાશિ સમાન સંસારરૂપ મહાસમુદ્રનો પાર પામી
અનંત સુખના સ્થાનરૂપ મોક્ષ લક્ષ્મીને શીઘ્ર મેળવે છે.

૬. શુદ્ધ નિશ્ચયનયની દૃષ્ટિનો આપેક્ષિક અભ્યાસ કરી આત્માના વકતૃત્વ અને સાક્ષિભાવરૂપ સ્વભાવને જાગૃત રાખવા અહર્નિશ પ્રયત્ન કરવો.

૭. પરિમિત, મધુર, સ્વપરહિતકર અને સમયોચિત બોલવાનો અભ્યાસ રાખવો.

૮. આધ્યાત્મિક માર્ગ ખાંડાની ધારની જેવો વિષમ છે. માટે તેમાં યોગ્ય સફળરુની નિશ્રાની ખાસ જરૂર છે. ભૂલેશૂંકે પણ યોગ્ય નિશ્રાને અવગણવાની ધૃષ્ટતા ન કરવી.

૯. દરેક કામમાં ધૈર્ય અને ગંભીર્યની સીમા જાળવી રાખવી.

૧૦. સારા કામને શરૂ કર્યા પછી એક દિવસ પણ તે બંધ ન રાખવું, મંદ ઉત્સાહે પણ ચાલુ રાખવું.

૧૧. જીવન થોડું છે, મૃત્યુ અણધાર્યું ક્યારે અને કેવળ સંનિગોમાં આવી ઝડપશે ? તે નિશ્ચિત નથી, માટે યોગ્ય આરંભનાની તૈયારી માટે જરા પણ પ્રમાદશીલ ન રહેવું.

૧૨. આધ્યાત્મિક જીવનની પ્રગતિ એવું વિશુદ્ધિ મા હંમેશના સારા કે ખોટા દરેક કાર્યોની નોંધ લેવી એક જોઈ નિશી રાખવી, અને તેમાં મનની પવિત્રતા જાળવી મારા ખોટા વર્તન, ઉચ્ચાર કે આચારોની સાચી મોઢ રાખી વિદ્યદૃષ્ટિથી સમાલોચના કરવી.

૧૩. શુદ્ધાત્મદશાની નિરંતર વિચારણાના દૃઢ મંતકારો બધે સામાજિક મોહમાયાના વિચારોને દૂર કરતા રીખવું.

ટાપટીપ-પૌલીશ-સફાઈ કરેલ જઠાણાંનો જ એક પ્રકાર હોય છે, માટે ભરતપુરી લોટાની જેમ અનિયત લોકપ્રશંસાને પોતાના કર્તવ્યોનું માપકયંત્ર માની લેવાની રખે ભૂલ ન થાય તે માટે સદા જાગૃત રહેવું.

૩૪. જગત્માં હજી કદાચ વિચારાનુસાર ઉચ્ચાર કરવાની શક્યતા છે, છતાં ઉચ્ચારાનુસાર આચાર-વર્તન બહુ દુઃશક્ય છે, માટે વિચારાનુસાર વર્તન કેળવવા પ્રયત્નશીલ બનવું.

૩૫. જીવનને આદર્શ બનાવવા માટે વધુ પ્રગતિ કદાચ ન સધાય તો તે માટે શક્ય પસ્તાવો કરી કેાઈ જાતનું કલંક જીવનની સાધનાને હપિત ન બનાવે તેનું પૂર્ણ ધ્યાન રાખવું ઘટે.

સંયમને મેળવી શાસ્ત્રોક્ત મુનિપણના આનંદનો અનુભવ મેળવવો જોઈએ.

સંયમ અને તપના અનન્ય સાધનભૂત શરીરના પોષણ વખતે રસના-વાસનાને પોષણ ન મળી જાય તેનું સતત લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ.

આગાઠ કારણે શરીરાદિના ઉપબૃંહણ માટે લેવાતો પદાર્થ પણ સ્વાદ કે રસમયતા વડે ઇન્દ્રિયોના વિકારો પેદા કરે તે રીતે તો ન જ લેવો, પણ પ્રકારાંતરે તેના મૂલ રસ-સ્વરૂપને બદલી પોષણનું તત્ત્વ મળી રહે અને લાલસા-વૃત્તિ ન પોષાય તે માટે જયણાશીલ પ્રવૃત્તિ રાખવી.

તથા સંયોજિત કરેલા રસનું અગર એક સાથે ખીભ રસનું આસ્વાદન ન થાય તેનું પણ પૂર્ણ ધ્યાન રાખવું.

વળી નીચે જણાવેલ લોજનના પ્રકારો તથા તેનો હોયો પાદેય વિભાગ લક્ષ્યમાં રાખવો.

૧ સિંહભોજન—એક જ ખાબુથી વાપરવું તે.

૨ પ્રતરભોજન—જેવું લીધું તેવું વાપરવું તે.

૩ હસ્તિભોજન—ઉપેક્ષાભાવથી વાપરવું તે.

૪ કાકભોજન—ચૂંથીને વાપરવું તે.

૫ શૃગાલભોજન—જ્યાં ત્યાંથી વાપરવું તે.

આ પ્રકારોમાં પ્રથમના ત્રણ ઉપાદેય છે, બાકીના હેય છે. અર્થાત્ હાથીની જેમ ઉપેક્ષાભાવે કે સિંહની જેમ એક ખાબુથી જ ભોજન કરવું તે રસનાને જિતવાનો પ્રબલ ઉપાય છે.

ટંકામાં ‘ જે રીતે રાગદ્વેષ ન થાય તે રીતે વાપરવું શ્રેષ્ઠ છે. ’

૩૧. આત્મકલ્યાણની સાધનાથી વિરૂદ્ધ સાહિત્યનું વાંચન	૩૯. ધર્મી તરીકેનું અભિમાન
૩૨. શુરુજન તિરસ્કાર	૪૦. બ્રહ્મચર્યખંડન
૩૩. મહાપુરુષો પર અવિશ્વાસ	૪૧. પ્રતિકુલ સંયોગોમાં દીનભાવ
૩૪. ધાંધલિયાવૃત્તિ	૪૨. અનુકૂલ સંયોગોમાં છટ્ટી જવું
૩૫. લોભ-સંયયવૃત્તિ	૪૩. સ્થાન કે વસ્તુવિશેષ પર મહત્વ
૩૬. દ્રોહ-અપકાર વૃત્તિ	૪૪. નામ અમર કરવાની ચેલછા
૩૭. ચીડિયાપણું	
૩૮. ઉત્કટ કપાય	

આ દોષો નાના સ્વરૂપમાંથી અણધારી રીતે વિરાટ સ્વરૂપ પકડી સમર્થ જ્ઞાની આરાધકને પણ આત્મકલ્યાણની સાધનાના માર્ગથી બલાતકારે બ્રષ્ટ કરે છે. માટે જીવનશુદ્ધિ કરી સંયમનું પ્રોત્સાહન લઈ મેળવવા માટે ઉપરોક્ત દોષોને સમૂલ નિરૂપણ કરવા પ્રયત્નશીલ બનવું.

ઉચ્છેષાદેય વિભાગ

જિવ્ય સાધનાના સાધક એક મહાપુરુષે નથી કરેલા નીચેના ઉચ્છેષાદેય વિભાગને લઘુમાં રાખી નફનુનાર આચરણ કરવાથી કલ્યાણ-સાધનાનો પથ બહુ અગ્લ અને ગુભાવહ નિવડે છે.

ઉચ્છેય

આત્મશલાધા

પરનિરા

અનૌચિત્ય

અવિવેક

અવિનય

પરોપકાર

પ્રાપ્ત્ય

તુલ્યતા

માતૃકા

સામાજિક પદાધ

ઉપાદેય

આત્મનિરા

પરસ્તુતિ

ઔચિત્ય

વિવેક

વિનય

પરોપકાર

પ્રીતિ

આભીષેક

સાધકશ્રમ

શ્રિય-તિલકારી વગેરે

ઉપર સૂચવેલા વિભાગને અપાદેય રાખી તેમજ ઉપરના ઉચ્છેષાદેય વિભાગને અપાદેય રાખી ન કરતા કરતા રહેવા જે

* પારણામાં પણ લાવથી તપ ચાલુ રહે એની કાળ રાખવી. લાલસા વધતી જતી હોય તો પહેલાં મનોબળ અનુકૂળ આસ્વાદ તપનો અનુભવ થાય તેવો હજવો ત પસંદ કરવો.

* દેહની મમતા, વિગઈની આસક્તિ, જીભની લોહુપત અને કપાય જેટલે અંશે કાળુમાં આવે તેટલી જિત સમજવી.

૭. આવશ્યક.

શ્રી દશ વૈકલિક સૂત્ર, શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર, શ્રી આચારાંગ સૂત્ર, શ્રી ઓધ-નિયુક્તિ સૂત્ર, શ્રી પિંડનિયુક્તિ સૂત્ર અને અનુયોગદ્વાર આ સાત ગ્રન્થો યોગોદ્ધન દ્વારા યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરી ગુરુ મં પાસેથી વાંચી લેવા કે સાંભળી લેવા.

૮. કર્મસાહિત્યનો ઝીણવટથી અભ્યાસ કરવાથી આત્માની જાગૃતિમાં ઘણી રાહત મળશે. અધ્યવસાયે નિર્મળ જાનશે.

૯. આરાધ્ય અનુષ્ઠાનમાં છતી શક્તિએ પ્રમાદ ન કરવો.

" અશક્ય લાગતી આરાધનામાં પણ પુરૂષાર્થ તો કરવો જ! ગુદાશયથી પુરૂષાર્થ કરવા છતાં ફલ ન મળે તો કર્મ જોરદાર છે એમ માની પ્રયત્નો ચાલુ રાખવા પણ ફળની ઉત્સુકતા ન રાખવી. યતઃ—

મહાન્ત કાર્યમુદ્વિદ્ય, યો વિધત્તે પરિશ્રમમ્ ।

તન્નિદ્ધો તસ્ય લોપઃ, સ્યાદનિદ્ધો વીરચૈવિત્તમ્ ॥ ૧ ॥

૧૦. સ્વાધ્યાય અને તપ એ સંયમની જે ચક્રુ છે.

૧૧. આવશ્યક અને સાધુક્રિયાના અત્રોત્ અર્થપૂર્વક
જીવન-મનન કરવું.

૧૨ સગિનિ-શુભિ અને મામાચારીના જ્ઞાનને અમ્યક
આચરણ ઠાગ જીવનમાં ઉતારવા પ્રયત્ન કરવો

૧૩. ક્રોધપાત્ર અજ્ઞાન અને તપ ક્ષયોપશમ ન હોવાના
માર્ગે ન થઈ શકે તેા એની ચીવટ અવશ્ય મળવી પાત્ર જોઈ
ન મરવો !!!

૧૪. ચાર દુઃખ શર્યા—

૧. વીતરાગના વચનમાં અધ્રદા.

૨. બીજાને મળતા લાભની આત્મતા

૩. અદર મળાદિ વિષયની અભિલાષા.

૪. જ્ઞાન, શરીર માન અને માયાની આપાદા.

આ ચારને આપીન બનેદો સચચી પરિણામે લક્ષ્યની
મળી રાખી ન કાચ છે

૧૫ ચાર મુખ્યશર્યા

૧. વીતરાગના વચનની અદા

૨. બીજાને મળતા લાભની વિચારણા લક્ષ્ય.

૩. નામ વિષયની રજા તેમ જ્ઞાન

૪. અદર વિષયોને લક્ષ્ય

આ ચાર શર્યા અદા કરવા ન રહેતો જીવન લક્ષ્ય રહે
જિલ્લો ન રહે છે

ચારિત્ર જીવન જીવી જાણવા માટે જરૂરીયાતો

૧. અનંત જ્ઞાનીયોની મરજી, માન્યતા, ધોરણ મુજબ ચાલવાનું મુખ્ય આદર્શ-ધ્યેય રાખવું.

૨. સ્વચ્છંદી ઇન્દ્રિયોના ગુલામ નહિ બનવાનું પણ તે સામે મોરચા માંડવાના.

૩. આપણે શા માટે નીકળ્યા છીએ ? અને શું કરવાનું છે ? તેનો નિરંતર ગુરુનિશ્ચયે વિચાર કરવો.

૪. કપાયની ચુંગાલમાંથી છુટવાને માટે હિંમતે કોમળ અને નમ્ર બનાવવું.

૫. આત્માના ઉપકારી સિવાય વિજ્ઞાતીય સામે ઉચ્ચી પ્રતિષ્ઠા જોવું નહીં અને તેની સાથે વાત પણ ન કરવી

૬. ગુરુના ચરણે પોતાનો આત્મા એકાકાર કરવો. એમની આજ્ઞા એ જ આપણું જીવન ! અને એમની ઇચ્છા એ આપણું મન ! કદી પણ સ્વતંત્ર બનવા ઇચ્છવું નહિ !!!

૭. ગુરુની ભક્તિ વિનયોદિ બાળુ જ વિનીત અને નમ્ર હોયે કેવલ આત્મ કલ્યાણ માટે કરવા તત્પર રહેવું

૮. નિષ્ક્રયે અજ્ઞાનરૂપે પણ વિગ્રહના ન થાય તેની નિયંત્રિત રાખવી.

૪ મનને મારવાન, વાળી પર ઘણો જ અંચમ લાવવાનો અને દાયાને નપસ્યા વડે લુળી અને ભૂળી બનાવવાની પછી દોડપણુ બીજી વસ્તુની તાકાત નથી કે તે તમારા આદર્શમાંથી નમેને ચલાયમાન કરી શકે ।

૫ ચારિત્રમા દિનપ્રતિદિન વધવા માટે આત્માને અંધેશ વેરાગ્યમા ઝીલતો બનાવવો.

૬. જમે તેવી ભૂલ થઈ હોય તો પણ શરૂદેવને નિષેદન પરી રેવું

સંયમ પંથે ધર્મી રહેલા મુમુક્ષુને

કલ્યાણકારી

પ્રેમાળ

ઉદ્દમોદન !!!

ભાગ્યશાલી !

સંયમના પંથે આગળ ધપવાના ઉત્સાહને મોહની અટપટી ક્રેડીઓ સમી વૃત્તિઓને ગૂંચવાડામાં ગુમાવી ન દર્શા હોં !

જો ! તારી પાસે ગુરુ સમર્પણ અને નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યરૂપ અણુમોલ શક્તિનો જતથો છે !!

પછી કોણ તારું શું કરી શકે તેમ છે ?

આ બન્ને વણુમાંગી-અણુમોલ સહાયક ચીજો મોક્ષના પંથે આગેકૃત્ય કરવામાં તને અત્યંત ઉપયોગી સમન્વય જાય તો બિચારા મોહને ઉભી પૂંછડીએ ભાગ્યે જ છૂટકો !

બાપુ ! આ બન્ને ચીજોનો ઉપયોગ મુસાધ્ય છે તેમજ દુઃસાધ્ય પણ છે.

મુસાધ્ય ત્યારે, જ્યારે કે—

ગુરુસેવા, શાસ્ત્ર, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને તપમાં તારી વૃત્તિઓને અવાર નવાર જોડી રાખે તો ...

આ વાચીને બરાબર હાડું મનન કરજો !

મદમ વિચારની મોયથી મનમાં કે મંદકારોની અટપટી મૂલ્યના ઉડે પટી રહેલા મલ્યને તથા વિચાર દોષના કાટાને બહાર કાઢજો !!

—તો આનો ખરો ભાવ તને સમજશે અને તેના મર્મ સુધી તું પહોંચી શકીશ ॥

છેલ્લે આટલું જરૂર યાદ રાખજો—“ પરમવૃત્તો દધિ-
ગન્ધમુક ” બનવા પ્રયત્ન કરજો અને “ આણાપ્રમ્મો ”
સુવને લક્ષ્યમાં રાખી જેની નિશ્ચયો અંગમ પાંચ
મંચરવા તૈયાર થયો છે, તે ગુરુદેવની આજ્ઞાને ઊવન
સર્વશ્વ આત્મીને ચાલજો ॥ આ વાત જરા પાળ વિશ્વ-
રીશ નહીં ॥

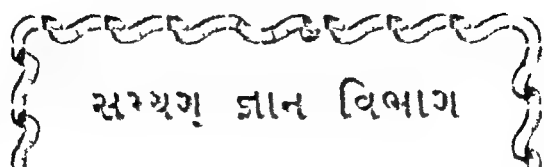
સંયમની સાધનામાં ઉપયોગી
હિતકર સૂચનો.

- (૧૦) આપણા નિમિત્તે લોકો અધર્મ ન પામે તેનું પુરું
ધ્યાન રાખવું.
- (૧૧) ગુણાનુરાગ કેળવવો.
- (૧૨) ખીજના દોષો પ્રતિ મધ્યસ્થ ભાવ કેળવવો.
- (૧૩) કુશીલ-શિથિલાચારીનો સંસર્ગ વર્જવો.
- (૧૪) પ્રયત્ન પૂર્વક પ્રમાદ છોડવા પ્રયત્ન કરવો.
- (૧૫) અશુભ વિકલ્પોને દૂર કરવા માટે ક્રોધાદિ કપાયોના ત્યાગ
પૂર્વક આત્મ સ્વરૂપનું અવસરે અવસરે ચિંતન કરવું.
- (૧૬) “ શરીર, ઘર, ધન, સ્વજન, મિત્રો, પુત્ર વિગેરે બધા
પર દ્રવ્ય મારાથી આત્માથી ભિન્ન છે. હું એનાથી ભિન્ન
છું ” આવી ભાવના પૌર્ણલિક પદાર્થોના મોહ વખતે
કેળવવી.
- (૧૭) નિત્ય શાશ્વત, નિષ્કલંક, શુદ્ધ અને જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ
આત્માનું નિર્મલ સ્વરૂપ છે.
- (૧૮) શુદ્ધ અને શાશ્વત જે મોક્ષરૂપ આત્માનું સ્થાન છે તે જ
ખરેખર ઉપાદેય છે.
- (૧૯) વધુ શું કહેવું ?

જેમ જેમ રાગ અને દ્વેષ નાશ પામે-ઘટે તે રીતે વિવેક
પૂર્વક શુરુ નિશ્ચયે શાસ્ત્રાજ્ઞા અને ગીતાર્થોની મર્યાદા પ્રમાણે
પ્રવર્તવું

(૫ હિપા. ત્રી વગેરે મ. પ્રાચીન
શ્રી હિપેશ સ્વરૂપ મા ૧૯૮ થી ૨૦૧ ના આશરે)

શ્રી ગણેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

સુશ્રુગ્ જ્ઞાન વિભાગ

જાળુમોઘો જાળુ જંવાનો.

જાળુમોઘો જાળુ તરલ હજારો ॥

બાવાર્થ—જાનારિદાલીન જાણના અંરદારના રવારે
ચરેલ જીવનનું નામ અંગાર જાને તેનાથી વિપરીત
રીતે જીવન જીવવા માટે જ્ઞાનીઓની જ્ઞાતા સુજાળ
વર્તીતું તે અંગારથી છટવાનો ઉપાય છે.

૧ ૧ ૧

સમ્યગ્ જ્ઞાનની મહત્તા

મોક્ષમાર્ગની આરાધનાની યથાર્થતા માટે અન્ય સર્વ સાધનો કરતાં જ્ઞાનની મહત્તા વધુ છે, કારણ કે-પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિની સારમયતાનો આધાર-સ્તંભ જ્ઞાન છે. જ્ઞાન સાધ્ય સાધનનો યથાર્થ વિવેક કરાવી સાધક-આધકના વિવેચનમાં સહકારી થઈ યોગ્ય માર્ગે દોરી શકે છે, અન્યથા સાધન સામગ્રી-સંપત્તિ દશામાં પણ યથોચિત યોજન કરવાના જ્ઞાનના અભાવે છતી સામગ્રીએ ભૂખે મરવાની જેમ આત્મકલ્યાણ સાધનની યથાર્થતા સાધી જીવનને ઉજ્જવલ બનાવનાર પણ ઉત્તમ માનવલવાદિની પ્રાપ્તિ લગભગ નિરર્થક નિવડે છે.

માટે આ વિભાગમાં સંયમની આરાધનાના ચોક્કસ લક્ષ્ય કેન્દ્રરૂપ સમ્યગ્દર્શનની દૃઢતા મેળવ્યા પછી કેન્દ્રિત લક્ષ્યને પહોંચી વળવાં અને થતી ઉત્સાહભરે પ્રવૃત્તિને ફલવતી બનાવવા પ્રત્યેક આદર્શ આરાધક પ્રાણીને યથોચિત મેળવવા લાયક મુદ્દિજ્ઞાનરૂપ દ્વંકા પણ આદર્શ જ્ઞાનરૂપ પ્રકારને વિવિધ રીતે આયોજીને મુદ્દાસર વર્ણવેલ છે.

સંયમની સાધનાને સદ્લ જનાવનાર મુદ્ધિજ્ઞાનરૂપ
જરૂરી જાણુવા લાયક કેટલાક પદાર્થો

આદર્શ સાધુનાને મૂર્તિ સ્વરૂપ આપવા તથા ઉપનની
પરમાત્મ વિગુહિની ભૂમિદાએ પહોંચવા પ્રત્યેક આત્મદ-
ગુણ પ્રાપ્તિએ દીક્ષા-સંયમના સ્વીકારની સાથે જ નીચે જણા
વાના સંયમની સાધનાને સદલ ણનાવનાર દેહવાદ પદાર્થો
જ્ઞાન મુદિતજ્ઞાનરૂપે અવશ્ય મેળવી લેવું પડે. પ્રતિદાનુભવ
યોગ્ય વિચારણા દ્વારા જનતે પ્રયાને સયમની મદત્તને સાધના
આ પદાર્થોનું ઉપનમા પાત્રી લેવા ઉપત રહેવું જરૂરી છે

447

प्रमाण धर्म इत्यादि ?

પત્રોના આગાધાર આત્માઓ દ્વી પ્રથમ મેલવામાંની વાદ્યતા
જાણે જીવંતિય પચાસધર્મની સામગ્રતા હતા ॥ તે એ, કે,
જાણે ક્ષી આદિત નુકળતા અનમર્યાપ્રતોક્તા સ્વભાવે મહા-
સ્વભાવે પંચ રૂપો છે

உதாரணம்— $\frac{1}{2}$ மீட்டர், $\frac{1}{4}$ மீட்டர், $\frac{1}{8}$ மீட்டர், $\frac{1}{16}$ மீட்டர், $\frac{1}{32}$ மீட்டர், $\frac{1}{64}$ மீட்டர், $\frac{1}{128}$ மீட்டர், $\frac{1}{256}$ மீட்டர், $\frac{1}{512}$ மீட்டர், $\frac{1}{1024}$ மீட்டர், $\frac{1}{2048}$ மீட்டர், $\frac{1}{4096}$ மீட்டர், $\frac{1}{8192}$ மீட்டர், $\frac{1}{16384}$ மீட்டர், $\frac{1}{32768}$ மீட்டர், $\frac{1}{65536}$ மீட்டர், $\frac{1}{131072}$ மீட்டர், $\frac{1}{262144}$ மீட்டர், $\frac{1}{524288}$ மீட்டர், $\frac{1}{1048576}$ மீட்டர், $\frac{1}{2097152}$ மீட்டர், $\frac{1}{4194304}$ மீட்டர், $\frac{1}{8388608}$ மீட்டர், $\frac{1}{16777216}$ மீட்டர், $\frac{1}{33554432}$ மீட்டர், $\frac{1}{67108864}$ மீட்டர், $\frac{1}{134217728}$ மீட்டர், $\frac{1}{268435456}$ மீட்டர், $\frac{1}{536870912}$ மீட்டர், $\frac{1}{1073741824}$ மீட்டர், $\frac{1}{2147483648}$ மீட்டர், $\frac{1}{4294967296}$ மீட்டர், $\frac{1}{8589934592}$ மீட்டர், $\frac{1}{17179869184}$ மீட்டர், $\frac{1}{34359738368}$ மீட்டர், $\frac{1}{68719476736}$ மீட்டர், $\frac{1}{137438953472}$ மீட்டர், $\frac{1}{274877906944}$ மீட்டர், $\frac{1}{549755813888}$ மீட்டர், $\frac{1}{1099511627776}$ மீட்டர், $\frac{1}{2199023255552}$ மீட்டர், $\frac{1}{4398046511104}$ மீட்டர், $\frac{1}{8796093022208}$ மீட்டர், $\frac{1}{17592186044416}$ மீட்டர், $\frac{1}{35184372088832}$ மீட்டர், $\frac{1}{70368744177664}$ மீட்டர், $\frac{1}{140737488355328}$ மீட்டர், $\frac{1}{281474976710656}$ மீட்டர், $\frac{1}{562949953421312}$ மீட்டர், $\frac{1}{1125899906842624}$ மீட்டர், $\frac{1}{2251799813685248}$ மீட்டர், $\frac{1}{4503599627370496}$ மீட்டர், $\frac{1}{9007199254740992}$ மீட்டர், $\frac{1}{18014398509481984}$ மீட்டர், $\frac{1}{36028797018963968}$ மீட்டர், $\frac{1}{72057594037927936}$ மீட்டர், $\frac{1}{144115188075855872}$ மீட்டர், $\frac{1}{288230376151711744}$ மீட்டர், $\frac{1}{576460752303423488}$ மீட்டர், $\frac{1}{1152921504606846976}$ மீட்டர், $\frac{1}{2305843009213693952}$ மீட்டர், $\frac{1}{4611686018427387904}$ மீட்டர், $\frac{1}{9223372036854775808}$ மீட்டர், $\frac{1}{18446744073709551616}$ மீட்டர், $\frac{1}{36893488147419103232}$ மீட்டர், $\frac{1}{73786976294838206464}$ மீட்டர், $\frac{1}{147573952589676412928}$ மீட்டர், $\frac{1}{295147905179352825856}$ மீட்டர், $\frac{1}{590295810358705651712}$ மீட்டர், $\frac{1}{1180591620717411303424}$ மீட்டர், $\frac{1}{2361183241434822606848}$ மீட்டர், $\frac{1}{4722366482869645213696}$ மீட்டர், $\frac{1}{9444732965739290427392}$ மீட்டர், $\frac{1}{18889465931478580854784}$ மீட்டர், $\frac{1}{37778931862957161709568}$ மீட்டர், $\frac{1}{75557863725914323419136}$ மீட்டர், $\frac{1}{151115727451828646838272}$ மீட்டர், $\frac{1}{302231454903657293676544}$ மீட்டர், $\frac{1}{604462909807314587353088}$ மீட்டர், $\frac{1}{1208925819614629174706176}$ மீட்டர், $\frac{1}{2417851639229258349412352}$ மீட்டர், $\frac{1}{4835703278458516698824704}$ மீட்டர், $\frac{1}{9671406556917033397649408}$ மீட்டர், $\frac{1}{19342813113834066795298816}$ மீட்டர், $\frac{1}{38685626227668133590597632}$ மீட்டர், $\frac{1}{77371252455336267181195264}$ மீட்டர், $\frac{1}{154742504910672534362390528}$ மீட்டர், $\frac{1}{309485009821345068724781056}$ மீட்டர், $\frac{1}{618970019642690137449562112}$ மீட்டர், $\frac{1}{1237940039285380274899124224}$ மீட்டர், $\frac{1}{2475880078570760549798248448}$ மீட்டர், $\frac{1}{4951760157141521099596496896}$ மீட்டர், $\frac{1}{9903520314283042199192993792}$ மீட்டர், $\frac{1}{19807040628566084398385987584}$ மீட்டர், $\frac{1}{39614081257132168796771975168}$ மீட்டர், $\frac{1}{79228162514264337593543950336}$ மீட்டர், $\frac{1}{158456325028528675187087900672}$ மீட்டர், $\frac{1}{316912650057057350374175801344}$ மீட்டர், $\frac{1}{633825300114114700748351602688}$ மீட்டர், $\frac{1}{1267650600228229401496703205376}$ மீட்டர், $\frac{1}{2535301200456458802993406410752}$ மீட்டர், $\frac{1}{5070602400912917605986812821504}$ மீட்டர், $\frac{1}{10141204801825835211973625643008}$ மீட்டர், $\frac{1}{20282409603651670423947251286016}$ மீட்டர், $\frac{1}{40564819207303340847894502572032}$ மீட்டர், $\frac{1}{81129638414606681695789005144064}$ மீட்டர், $\frac{1}{162259276829213363391578010288128}$ மீட்டர், $\frac{1}{324518553658426726783156020576256}$ மீட்டர், $\frac{1}{649037107316853453566312041152512}$ மீட்டர், $\frac{1}{1298074214633706907132624082305024}$ மீட்டர், $\frac{1}{2596148429267413814265248164610048}$ மீட்டர், $\frac{1}{5192296858534827628530496329220096}$ மீட்டர், $\frac{1}{10384593717069655257060992658440192}$ மீட்டர், $\frac{1}{20769187434139310514121985316880384}$ மீட்டர், $\frac{1}{41538374868278621028243970633760768}$ மீட்டர், $\frac{1}{83076749736557242056487941267521536}$ மீட்டர், $\frac{1}{166153499473114484112975882535043072}$ மீட்டர், $\frac{1}{332306998946228968225951765070086144}$ மீட்டர், $\frac{1}{664613997892457936451903530140172288}$ மீட்டர், $\frac{1}{1329227995784915872903807060280344576}$ மீட்டர், $\frac{1}{26584559915698317458076141205606891$

REPORT OF THE COMMISSIONER OF THE GENERAL LAND OFFICE
FOR THE YEAR ENDING 31st DECEMBER 1907

[illegible]

શાશ્વત સુખના ધામસમા વિશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપાનંદની પ્રાપ્તિ સિદ્ધિગતિ પ્રાપ્ત થાય છે.

આવા અપૂર્વ ઉત્તમોત્તમ જીવનની પ્રકૃષ્ટ સાધનાના પંથે સુખદ સાધનસમા શ્રમણધર્મની દીક્ષા સ્વીકાર્યા પછી યથોક્ત ફલ મેળવવા કેમિક પ્રયત્નોની શુભ પરંપરાની સાધના માટે સદા ઉદ્યત રહેવું ઘટે.

(૨) પાંચ મહાવ્રત

- ૧ સઘ્વાઓ પાણાદવાયાઓ વેરમણ,
- ૨ સઘ્વાઓ મુસાવાયાઓ વેરમણ,
- ૩ સઘ્વાઓ અદિણ્ણાદાણાઓ વેરમણ,
- ૪ સઘ્વાઓ મેહુણાઓ વેરમણ,
- ૫ સઘ્વાઓ પરિગ્ગદ્વાઓ વેરમણ,

ભાવાર્થ—સર્વથા પ્રાણાતિપાતવિરમણ વ્રત—કોઈ પણ સૂક્ષ્મ કે બાહર, ત્રસ કે સ્થાવર જીવની જાણ્યે અજાણ્યે થતી-થનારી હિંસાથી સર્વથા ત્રિવિધે અટકવું તે.

૨. સર્વથા મૃધાવાદવિરમણ વ્રત—ક્રોધ, લોભ, ભય કે હાસ્યથી અસત્ય બોલવાથી સર્વથા અટકવું તે.

૩. સર્વથા અદત્તાદાનવિરમણ વ્રત—નાની કે મોટી કોઈ પણ ચીજ પ્રજ્ઞા વગર લેવારૂપ ચોરીથી સર્વથા અટકવું તે.

૪. સર્વથા મૈથુનવિરમણ વ્રત—વિવચ બોગાત્મક મૈથુન અંગથી કીડાથી સર્વથા અટકવું તે.

૫ સર્વથા પરિગ્રહવિરમણ વ્રત મૂરઠાં—આસક્તિપૂર્વક

નાન્ગનિદ્ર પદાથા ધર્મના પાત્ર ઉપકર્ણો વધુ થતના ભેગા
દ્રવ્યની જનિથી અર્થથા અટકતુ ને.

(૨) પાંચ મહાવ્રતની પચ્ચીસ ભાવના

માયનામિર્માયિતાનિ પશ્ચમિઃ પશ્ચમિ. પ્રમાત્ત ।

મહાવ્રતનાનિ નો વચ્ચ. સાધ્યવચ્ચવચ્ચ પદમ ॥

(ધા યોગનામ્ ૪ ૧, શ્લોક ૨૦)

ઉપર જણાવેલા પાંચ મહાવ્રતો પાંચ-પાંચ ભાવનાઓથી
ભાવિત થયેલા છેને પ્રત્યય-સોમપદ સાધનાના થતા નથી
અર્થેન જોઈએ મહાવ્રતનું નિર્મલ પાત્રનું દ્રવ્ય સારુ પાંચ
ભાવનાઓ નિર્મલ પાત્રના રાખની થઈ.

પદેદલા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના

મનોમુખ્યેષણાત્તર્ગમિઃ સમિતિમિઃ મહા ।

દુષ્ટાન્વપાત્તપત્તેનાતિસાં નાવનેત્તરી. .

૧. શુદ્ધ વસતિ આદિની જયણા—સ્રી, નપુસક, પશુવાળા સ્થાને રહેવું, બેસવું કે ભીંત આંતરેથી તેવાઓનો અનુભવાતો સહવાસ—આ બધાનો ત્યાગ કરવો.

૨. રાગમય કથાનો ત્યાગ—કામવિકારને વધારનારી સી સંબંધી વિષયવાસનાને ઉત્તેજક કથા—વાત સરખી પણ ન કરવી.

૩. પૂર્વાતુભૂતસ્મરણ ત્યાગ—કામ-વાસનાદિની આભિમાનિક તૃપ્તિ અર્થે પૂર્વે આસેવેલ સુરત—મૈથુનાદિ સંબંધી શ્રેષ્ઠ ઓતું સ્મરણ પણ ન કરવું.

૪. સ્રીના અંગોપાંગ જોવાનો તથા શરીર વિભૂષાનો ત્યાગ—રાગમય દષ્ટિથી કામવાસનાને તૃપ્ત કરવાના ઈશદે સ્રીના સુરમ્ય અંગોપાંગો ધારીને જોવાં નહિ, તેમજ સારા દેખાવડા લાગવાના મોહમાં શરીરની સાફસૂફી ટાપટીપ આદિ વિભૂષા કરવી નહિ.

૫. પૌષ્ટિક તથા માત્રાધિક આહારનો ત્યાગ—ઇન્દ્રિયોના વિકારોને પોષક સ્વાદિષ્ટ ઉત્તેજક પદાર્થોનો ત્યાગ કરવો તથા શરીરના નબાવ થવા ઉપરાંત સ્વાદાદિની દષ્ટિએ વધુ પ્રમાણમાં આહાર ન કરવો.

પાંચમા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના

સ્પર્શં રસે ચ ગંધે ચ રૂપે શબ્દે ચ દ્વારિણિ ।

પંચસ્વિત્તીન્દ્રિયાર્થેષુ ગાઢં ગાદ્યર્થસ્ય વર્જનમ ॥

પ્તેન્ત્રેવામનોરેષુ, સર્વથા દેષવર્જનમ્ ।

વાર્કિચન્યવ્રતમ્યેવં, ભાવનાઃ પંચ કીર્તિતાઃ ॥

(શ્રી યોગશાસ્ત્ર પ્ર. ૧, શ્લો ૩૨-૩૩)

મુંદર-અનુકૂલ પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં આગતિ ન
કરવી, તેમજ આદુષ-પ્રતિકૂલ પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં ધૂન
દુર્ગંધ-રૂપ ન કરવો.

૮૫૨ પ્રમાણે રહેક મહાત્મની પાત્ર-પાત્ર ભાવનાઓ
જાણવી છે તે જ્યાલમાં સળી તે તે મહાત્મને જાણવવાથી
જાને ચર્ચાચિત મર્યાદામાં સી વિમુક્તપણે સંયમ છુવનની
મા નિદ્ધિ મેળવવા અત્નિજ સંયમની ક્રિયાઓમાં પ્રવ્રત્તિ
મર્યાદાની ભાવ-વ્યાખ્યાની સાધના જાતિ-મર્યાદા જાને છે.

(૨) આર પ્રવચનમાતા—(પાંચઅભિનિ પ્રાણ શુભિ.)

દેવોર્માર્ચણાદાનનિર્વેષોત્સર્ગેર્લેખા ।

પદ્માશ્વ ભાગદાસિરુગે. શુભિરિયોગનિસાન ।

જ્ઞાતાતરિયમાર્ય, જનતાતરિયાત્નાત્ ।

સંદોષદાષ સાપ્તના, માતરોજા મર્દીતિતા ।

(પદા આ માત્ર ૧ ૧ ૨૬ ૨૭ ૨૮)

ધર્યાસમિતિ—ત્રસ કે સ્થાવર, સૂક્ષ્મ કે જાદર પ્રાણી માત્રને અભયદાન આપી જીવનવિશુદ્ધિના ઉજ્જવલ પથે વિહરનાર સાધુ-સાધ્વીએ ચાલતી વખતે યુગ (સાડાત્રણ હાથ) પ્રમાણ ભૂમિનું દૃષ્ટિ પરિલેહણ કરવા સતત ઉપયુક્ત રહેવું. અનુપયોગના કારણે કોઈ પણ જીવની વિરાધના ન થઈ જાય તેનું સંપૂર્ણ તકેદારીભર્યું ધ્યાન રાખવું.

ભાષાસમિતિ—હિતકારી, પાપવ્યાપારમય પ્રવૃત્તિને જાણ્યે અજાણ્યે પણ નહિ પોષનારું, નિરવદ્ય, મિત, અને મૃધાવાદની જયણાપૂર્વક બોલવું.

એષણાસમિતિ—દ્વંજ સંયમયાત્રાના નિર્વાહના જ ઉદ્દેશથી રસનેન્દ્રિયને પોષક વિકારવાસનાના ઉત્તેજક પદાર્થોની લાલસાથી લાગતા આધાકર્મોદ્ધિ જેતાલીથ દોષોથી રહિત ગોચરીની શુરુ લઘુભાવે તારતમ્યવાળી જયણાપૂર્વક ગવેષણા કરવી.

આદાનસમિતિ—કોઈપણ વસ્તુને લેતાં મૂકતા જીવવિરાધનાના પાપમાંથી બચવા ચક્ષુપરિલેહણ કરી રત્નેહરણાદિથી પુજવા પ્રમાજ્જવાનો ઉપયોગ રાખવો.

પારિષાપનિકા સમિતિ—સંયમમાં અનુપયોગી વસ્તુમાત્રને અગર કદ્દ-મૃતમલાદિને યોગ્ય સ્થાંડિત ભમિએ શામ્રાજીત રીતિ નીતિ મુજબ વિધિપૂર્વક પગડવા. મન, વચન, કાયાના અશુભ વ્યાપારોને યથાગત્ય પ્રયત્ને જોપવી-રોટી રાખવા સદામર્વદા બને તેટલી ઝાંઘી પ્રવૃત્તિવાળા થવું તે ગુમિનો પરમાર્થ છે.

ત્રણ ગુપ્તિ

મનોગુપ્તિ—આત્મ કે રોટાદિક મંજાંધી મંકડપ-વિકરંપાની

પરં પદાને વ્યવસ્થાનં તથામ આગર્હીયી ફરં સી નમ-કેવની
જલ્દયમા ન દેવાય નેવા વાનાવચ્ચમા સી ચનને અમુન
સાધનપાથી ફરં નાળી છે આત્મ-વસ્ત્રાવચ્ચાલી ગનાવચ્ચા પ્રય-
ત્નઃલીલ શય

વચ્ચનગુમિ—ક્રિયાના આદિ થયે યાં વિના ન પાંપે
પાંપેનાનાની વાચ્ચ-પ્રવૃત્તિથી અમુન

કાયગુમિ—ગમે તવા યાસ પાંપા-વચ્ચનગાદિ ગનાવ ચ
લીને પાપમય-પ્રવૃત્તિ તનુ પ્રવર્તવા ન રેવ, આપવા તમ
ચના નાનામેના મગસ દસીન્ધર્મની નેતાપનેવાસા નિયમિત ના
નાનાવા તાપને પાંપાસ રસપો

ના સમિતિ-ગમિનુ રઘાવિત્ત પાત્ત ર મગી નાનામે
પાના પાત્તવિત્તના નાપનાના પાનાના પાત્તવિત્ત રસ
નાના રાગ નાના પાત્તવિત્તના પાત્તવિત્ત રસ
પાત્તવિત્તના પાત્તવિત્તના પાત્તવિત્તના પાત્તવિત્તના પાત્તવિત્તના

(૪) સંયમના સત્તર પ્રકાર

પુઠ્ઠવિ દગ અગણિ મારુય, વણસ્સદ્ધ ઘિત્તિચડપણિદિ અજીવો ।
પેહુ-પ્પેહ-પમજ્જણ, પરિટ્ઠવણ મણોવર્હકાણ ॥ ૧ ॥

(શ્રી ઓધનિયુક્તિ સૂત્ર.)

ચારિત્ર-સર્વવિરતિ સ્વીકાર્યો બાદ તેના પ્રાણુસ્વરૂપ અશુભ વ્યાપારના પરિહારને ટકાવવા જાણ્યે અજાણ્યે પણ પાપ પ્રવૃત્તિથી વિરતિનો અણુધાર્યો પણ ભંગ થઈ જવા ન પામે તે માટે શાસ્ત્રકારોએ સંયમના સત્તર પ્રકાર વર્ણવી તેના પાલન માટે ઉપયુક્ત બનવા ભારપૂર્વક સમર્થન કર્યું છે.

૧ થી ૫. પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેલિકાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાય સંયમ.

પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેલિકાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાયની સૂક્ષ્મ કે બાહર વિરાધના થઈ જાય તેવી પ્રવૃત્તિ ન કરવી.

૬ થી ૯. બેઘન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય સંયમ.

બેઘન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય જીવેને પરિતાપના, કિલામણા કે વિરાધના થાય તેવી પ્રવૃત્તિ ન કરવી.

૧૦. અજીવકાયસંયમ—સુદર, દેખાવડા, મોહક પદાર્થોનો ઉપયોગ સંયમના સાધન તરીકે પણ ન કરવો તે. અગર ઠોકર વાગવા આદિના પ્રસંગે અજ્ઞાન વશ તે પત્થર આદિ પર શ્વાનવૃત્તિને પ્રદર્શિત કરનાર થતા રોપાદિનો સંયમ કરવો.

૧૧. પ્રેક્ષા સંયમ—પ્રત્યેક કાર્ય કરતા પહેલા વિચાર પૂર્વક અનુપદિસેલા આદિનો ઉપયોગ ગણવો.

૧ થી ૬. છ વ્રતોનું પાલન—

૧ ગ્રાણ્થાતિપાત વિરમણ	૪ મૈથુન વિરમણ
૨ મૃપાવાદ ”	૫ પરિગ્રહ ”
૩ અદત્તાદાન ”	૬ રાત્રિભોજન ”

૭ થી ૧૨. છકાયની વિરાધનાનો ત્યાગ—

૧ પૃથ્વીકાય વિરાધના ત્યાગ	૪ વાયુકાય વિરાધના ત્યાગ
૨ અપકાય ”	૫ વનસ્પતિકાય ”
૩ તેજકાય ”	૬ ત્રસકાય ”

૧૩ થી ૧૭. પાંચ ઇન્દ્રિયોનો જય—

૧ સ્પર્શનેન્દ્રિય જય	૪ ચક્ષુરિન્દ્રિય જય
૨ રસનેન્દ્રિય ”	૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય ”
૩ દ્રાણેન્દ્રિય ”	

૧૮. લોભ-નિગ્રહ	૨૩. અશુભ મનનો સંયમ
૧૯. ક્ષમા.	૨૪. ” વચનનો ”
૨૦ પરિણામ-વિશુદ્ધિ	૨૫. ” ક્રાયાનો ”
૨૧ પરિલેહણા પ્રમાજ્ઞનામાં ઉપર્યુક્તાતા	૨૬. શીતાદિ પરીપહ સહ
૨૨. સંયમના અનુષ્ઠાનોમા રક્ષતા	૨૭. મરણાંતિક ઉપસર્ગસહ

(૬) દશ પ્રકારનો શ્રમણ ધર્મ

મતી મદવ અઙ્ગવ, મુત્તિ તા સંજમે ય વોત્તવ્વે ।
મન્નચ સોઞ આર્કિચ્છણં ચ, વંમ ચ જદ્ધવમ્મો ॥ ૧ ॥

(ત્રી નાનરસ પ્રગ્ગ્યુ પાઠ ૫૬)

૭ સત્ય—તથ્ય-પથ્ય-મિત-હિતકારી અને વીતરાગ પ્રભુ આજ્ઞા-મર્યાદાને નહિ ઓળંગનારું અવસરોચિત બોલવું.

૮ શૌચ—બાહ્ય પ્રાતિભાસિક શરીરાદિની પવિત્રતા કરતાં વધુ મહત્ત્વવાળી અને આદર્શ કરણીયરૂપ આંતરિક પ્રવૃત્તિ ઓની પવિત્રતા માટે જાગરુક રહેવું. મૈત્રી આદિ ભાવનાઓથી વિશુદ્ધ અંતઃકરણવાળા બનવું.

૯ આકિચન્ય—નિષ્પરિશ્રુતા, મૂર્ખા-મમત્વભાવ ઉત્પન્ન થાય તેવા મોહક પદાર્થોનું ગ્રહણ ન કરવું, ધર્મના ઉપકરણોનાં પણ વધુ પડતો (જરૂરિયાત સિવાય) સંચય ન કરવો.

૧૦ વ્રહ્મચર્ય—વ્યાવહારિક સ્ત્રીપુરુષ સંયોગરૂપ મૈથુનનો સર્વથા ત્યાગ કરી આત્માની ચિરવિશુદ્ધ સાહજિક જ્ઞાનાદિ શુભોના આસેવનરૂપ દશામાં રમણતા મેળવવા પ્રયત્નશીલ થવું.

ઉપર મુજબ આદર્શ સાધુતાના મૂલસ્તંભરૂપ દશ પ્રધાન શુભોને લક્ષ્યમાં રાખી જીવનમાં યથાશક્ય પ્રયત્ને તેઓને ઉતારવા પ્રયત્નશીલ થવા માટે નીચેનું લખાણ ધ્યાનપૂર્વક વાંચવાની જરૂર છે.

સદ્ધર્મ યાને દશ ચતિ-ધર્મ

૧. દામા—૧, દામાશ્રમાજી ૯૧' તો માટે મિથ ન મળતા દામા માગવી જોઈએ.

નિનયધનની ભાવનાથી માધને દાવા જ રંગો નાં ભયવા તાંજેદા માધને નિષ્કા મળ્યા તેને દામા કહેવાય કે

૨. નચતા—૧૫૦ પુદ્ગલિયોના ગોળ, કાઠિય, નાધનાં વિગત કરી થોતે જમે તેવો જાની કે નજરની દામ તો ખા અપિગાન ન મળતા નચતા માગવી જોઈએ

૩. સમતા—૧, સામ ૧' તો માટે દામાથી કે ન મળતાપણ ન મળત તે જ જોવામાં હોય તેવો રંગામ ૧૦૦ કે જેમાં જોવામાં ૨૫૫ જાતમાંની ૧ જાત કે ૨૫૫ જાત કે જેમાં જાતનાં થિયા કે

૫. સ્થાપના—શુદ્ધ પણ આહારાદિને સાધુ-સાધ્વીને વહે રાવવા રાખી મૂકવો.

૬. પ્રાભૃતિકા—પોતાને ત્યાં આવતા વ્યાવહારિક વિવાહાદિ પ્રસંગને સાધુ-સાધ્વીને વહોરાવવાના લાભ લેવાની અપેક્ષાએ વહેલો મોઝો રાખવો.

૭. પ્રાદુષ્કરણ—સાધુને વહોરાવવા માટેની વસ્તુને અંધા રામાંથી તપાસી લાવવા માટે દીપકાદિનો પ્રકાશ કરવો.

૮. કીત—સાધુને વહોરાવવા માટે જ ખાસ વેચાણ લઈ લાવેલ ચીજ.

૯. પ્રામિત્ય—સાધુને વહોરાવવા માટે દોઈ ચીજ કે પાસેથી ઉધારે-ઉછીની લાવવી.

૧૦. પરિવર્તિત—સાધુને વહોરાવવા માટે ચીજનો અર્થ બદલો કરવો.

૧૧. અભ્યાહૃત—સાધુને વહોરાવવા લાયકની ચીજ મા લાવવી.

૧૨. ઉદ્ધિત—સાધુને વહોરાવવા માટે સીલ-પેકેટ તો અગર માટી વિ. થી મોહું બંધ હોય તે ઉખેડીને વહોરાવ

૧૩. માલાહૃત—સાધુને ઉપરના માળ કે ઝીંકા આ પરથી ઘુવ-જયાળા જેમા ન મચવાય તે રીતે લઈ વહોરાવ

૧૪. આરહેઘ—દોઈ નોકરાદિ પાસેથી બસાતકારે ઝીંકા વીને સાધુને વહોરાવવું.

૧૫. અનિમ્નૃત—જે પદાર્થના ઘણા માલિક હોય તે

ગાયત્રીના કાંધે

ગાયત્રી જાન્યવતિ ન ગાયત્રી જાય, ગાયત્રીની ઈશ્વર-અર્ચના
જાયત્રી થાય ગાયત્રી જાયત્રી

૧. ગાયત્રીપૂજા—પાના ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી
ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી

ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી
ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી

ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી
ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી

ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી
ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી ગાયત્રી

વિરસ કે સ્વાદશૂન્ય-નાપસંદ વસ્તુની અગર તે વહોર નારની દુર્ગંધા કે નિંદાપૂર્વક વાપરવું.

આ દોષવડે ચારિત્રરૂપ ચિત્રશાલા નિંદા-અવહેલનાં ધૂમાડાથી-ચિત્ર-વિચિત્ર (વિરૂપ) બને છે.

૫. કારણભાવદોષ

છ કારણોમાંથી કોઈપણ કારણ ન હોય, પણ કેવલ સ્વાદસા તૃપ્ત કરવા જ આહાર વાપરવો.

કારણં વેયણ-વેયાવચ્ચે, શ્રિયાદ્વય સંજમદ્વાણ ।
તદ્ વાણવત્તિયાણ, છટ્ઠં પુણ ધમ્મચિંતાણ ॥

(શ્રી મહાનિશીથકથ

સંયમારાધના માટે તત્પર થયેલ મહામુનિઓ નીચેના કારણો આહાર વાપરે.

૧ વેદના—શુધાવેદનીયની પીડા સહન ન થતી હોય.

૨ વૈયાવૃત્ય—સાધુધર્મના પ્રાણરૂપ વિનયધર્મના આસેઃ પૂર્વક મુનિઓની આહારાદિદ્વારા ભક્તિ ન થઈ શકતી હો.

૩ ઇર્યાસમિતિ—શુધાની વિહલતાએ ઇર્યાસમિતિનું બંધન પાલન ન થઈ શકતું હોય.

૪ મંયમ—શુધાવેદનીયના કારમા ઉદયથી ઇન્દ્રિયો-અંગે પાગોની શિથિલતા થઈ જવાના કારણે સયમની આચર અગર જ્યાપ્તપૂર્વક પ્રવૃત્તિ સથાર્થપણે ન થઈ શકતી હોય.

૫ પ્રાણવૃત્તિ—આહારના પોષણ વિના દ્રવ્ય-પ્રાણો ટક ન શકે તેમ હોય.

૧. અભિજ્ઞાન - અભિજ્ઞાનની નામ સ્વરૂપે સ્વરૂપે
અભિજ્ઞાનની નામ સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે
અભિજ્ઞાનની નામ સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે

અભિજ્ઞાન શ્લોકો

અભિજ્ઞાનની નામ સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે
અભિજ્ઞાનની નામ સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે સ્વરૂપે

(૧) (૨) (૩) (૪) (૫) (૬) (૭) (૮) (૯) (૧૦)

સાધુએ ઉપયોગવંત થઈ નભાવવાની ભલામણ શાસ્ત્રકારોએ કરી છે. બુદ્ધો શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રમા આ સંબંધી શું જણાવ્યું છે—

“સચ્ચુદ્ધગચિઅત્તાણં, વાહિઆણ ચ જે ગુણા ।
અચ્છંડફુડિઆ કાયવ્વા, તં સુણેહ જહા તહા ॥
દસ અઠ્ઠે ય ઠાણદં, જાદં વાલોડવરજ્જદ ।
તત્થ અણ્ણયરે ઠાણે, ણિમ્મથત્તાડ મસસદ ॥”

(શ્રી દશવૈ. સૂત્ર અધ્ય. ૬ ગા. ૬-૭)

ભાવાર્થ—લઘુસાધુ કે રોગી સાધુથી માંડીને તમામ સાધુઓએ જે પ્રતિજ્ઞાઓને અખંડપણે નભાવવા ભરત્યક પ્રયત્નશીલ થવા જરૂર છે, તે પ્રતિજ્ઞાઓ તમે સાંભળો, કે જેમાંની એક પણ પ્રતિજ્ઞાનું ખંડન અજ્ઞાન કે મોહમૂઢ દશાવાળો પ્રાણી કરી બેસે તો વસ્તુતઃ સાધુપણના માર્ગથી તે બ્રથ થાય છે.

માટે દરેક મુમુક્ષુ આત્માએ આત્મહિતકર સંયમના માર્ગની આરાધના માટે ઉદ્યત થયા પછી પ્રમાદવશ ઉપરની બાબતોમાં ક્ષતિ ન થવા પામે તેનું પૂર્ણ ધ્યાન રાખવું ઘટે.

૪. સ્ત્રીને કે એનાં અંગોપાંગને જાણીને જોવાં નહિ.

૫. સ્ત્રી-પુરૂષની (દંપતિની) પ્રેમની વાતો ભીંતના ઓઢે રહી સાંભળવી નહિ.

૬. સંસારીપણામાં સ્ત્રી જોડે ઠરેલા મોહના આળા યાદ કરવા નહિ.

૭. દ્વંધ, દહી, ઘી વગેરે વિગદઓ વિકારને કરનારી હોવાથી તે બહુ વાપરવી (ખાવી) નહિ. (પ્રણીત ધીથી નીતરતા આહારનો ત્યાગ કરવો તે)

૮. અતિ આહાર કરવો નહિ. અકરાંતીયા થઈ વાપરવું નહિ. (લૂખો ખોરાક પણ અતિ વાપરવાથી વિકારનું કારણ બને છે)

૯. શરીરની શોભા-ટાપટીપ કરવી નહિ.

આ નવ પ્રહ્નચર્યની વાડોનું પાલન સાધુ કરે તો જ નિર્મળ પ્રહ્નચર્ય પાળી શકે અર્થાત્ આ નવવાડોનું નિર્મળ પાલન તે જ પ્રહ્નચર્ય છે.

• સ્ત્રી તો સાધુના જીવનમાંથી ભૂલાઈ જ જવી જોઈએ.

• જીવતી સ્ત્રી તો ન જ જોવાય, પણ સ્ત્રીનો ફોટો કે ચિત્ર પણ ન જોવાય. તે જોવાથી પાપબુદ્ધિ જાગે છે.

• ગોચરી પાળી જનાર સાધુએ ગોચરી પાળી લેતાં સ્ત્રી સામે ન જોતા વટોરવાની વસ્તુઓ સામે જ જોવું.

• સ્ત્રી રસ્તામાં પરચક્રખાણ માંગે તો ન આપાય કાંઈ પૃછે તો ત્યાં ઉભા ન રહેવું કે જવાબ પણ ન આપવો.

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ
ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਤਿਨਾਮੁ

વૈરાગ્યને વધુ સ્થિર કરવા રોજ
ચિંતવવા જેવી

બાર ભાવનાઓ

૧. અનિત્ય ભાવના—હે જીવ ! જગતના સર્વ સંયોગે અનિત્ય છે. તું વિચાર કર ! કે જગતમાં કંઈ વસ્તુ સ્થિર છે કે તું તેને મારી માની રાગ કરે છે ? તેની ખાતર અને પ્રકારના કલેશ અને પાપો કરે છે ? જગતમાં એક આત્મ સ્થિર છે માટે તેના જ કલ્યાણની ચિંતા કર !

૨. અશરણુ ભાવના—હે જીવ ! આ જગતમાં જીવ ધન, કુટુંબ વગેરે કોઈ રક્ષણુ આપતું નથી. તને રોગ દુઃખથી, ઘડપણના ત્રાસથી, મૃત્યુના આક્રમણથી સાચું રક્ષા કરનાર કોણુ છે ? સર્વજ્ઞના ધર્મ સિવાય આ જીવને પરણી જતાં કોઈ શરણુ નથી !

૩. સંસાર ભાવના—હે જીવ ! આ સંસાર વિચિત્ર છે માતા મરીને પત્ની થાય છે, મિત્ર મરીને શત્રુ થાય છે વળી હે જીવ ! જે સંસાર જન્મ-જરા-મરણ, અનેક રોગે સ્વાર્થ અને પ્રપંચના દુઃખોથી ભરેલો છે. એવું તું તાર નજરે જોવા છતાં તે સંસાર ઉપર તને મોહ શાને છે વૈરાગ્ય કેમ થતો નથી ?

૪. એકત્વ ભાવના—હે જીવ ! તું એકલો જન્મ્યો છે અને

કોઈકે મરણના કો કોઈકે કોઈ કો કો, કો કોઈકે કો કો
કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો
કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો કો

૫ બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા
બાઈનાઈયા, બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા
બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા
બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા
બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા બાઈનાઈયા

૯. નિર્જરા ભાવના—હે જીવ ! સકામ નિર્જરા કરવાનો અનુપમ અવસર પામ્યો છે તો તું સુખશીલતાનો ત્યાગ કરી બાર પ્રકારના તપમાં ઉદ્યમશીલ બન ! જેથી તારા બધા કર્મો બળીને ભસ્મીભૂત બની જાય અને તું શુદ્ધ સુવર્ણની જેમ નિર્મળ બની જાય !

૧૦. લોકસ્વરૂપ ભાવના—હે જીવ ! તું ચૌદ રાજલોકના સ્વરૂપનો વિચાર કર ! તેમાં આવેલા અનંત જીવો અને પુદ્ગલોનો વિચાર કર ! તેમના સંસ્થાન, આયુષ્ય સ્થિતિ વગેરેનો વિચાર કર ! જેથી તારૂં ચપળ મન સ્થિર બને !

૧૧. બોધિ દુર્લભ ભાવના—હે જીવ ! આ જગતમાં મોડું રાજ્ય મળવું, સુંદર સ્ત્રીઓ મળવી, બાંગલા મળવા, ખૂબ ધન મળવું, માન-સન્માન મળવા વિગેરે ખૂબ સહેલું છે ભૂતકાળમાં આપણા જીવને તે વસ્તુઓ તો અનંતીવાર મળી ને ચાલી ગઈ પણ એક માત્ર જૈન ધર્મની પ્રતિ થવી તે જ દુર્લભ છે ! તત્વાત્વના નિર્ણયમાં નિપુણ એવી બોધિ જ દુર્લભ છે તે તને આજે તારા મહાન પુણ્યના ઉદ્દયે મળી છે તો તું તેનું તારા પ્રાણની માફક રક્ષણ કર, અને તેને સત્કાર્યોથી સંરક્ષણ કર !

૧૨. ધર્મ સ્વાખ્યાત ભાવના—અહો ! રાગદ્વેષને જિતનારા એવા અનંતઉપકારી જિનેશ્વરદેવોએ ભાવનો ઉચ્છેદ કરનારો દેવો મુદર ક્ષમાદિ દશ પ્રકારનો ધર્મ બતાવ્યો છે ! કેવો પૂર્વાપરવિરોધ વગરનો નવતત્ત્વનો પ્રકાશ દર્શાવે છે ! કયા જિન મન અને કયાં અસખદ્ધ પ્રલાપ કરનારા અન્ય મતો !

પ્રત્યેક ધર્મક્રિયાના આસેવન પ્રસંગે નિષ્કારણાંધુ વીતરાગ પરમાત્માની નિતાંત કલ્યાણકર ઉપકારબુદ્ધિના સ્મરણપૂર્વક વિશુદ્ધલાવની પ્રધાનતા અને સંવેગરંગની વૃદ્ધિ આથે અત્યુત્કટ પ્રમોદ-હર્ષનો અનુભવ કરવો. આના આસેવનથી ધર્મક્રિયાઓનું યથાર્થ ફલ સંપૂર્ણપણે પ્રાપ્ત થાય છે.

આ અનુષ્ઠાનોમા પ્રથમના ત્રણ અપ્રશસ્ત-ખરાબ (વર્જવા લાયક) છે, તેમાં પણ પ્રથમના બે તો વધુ અનર્થ કરનારાં છે. ચોથું અનુષ્ઠાન લાવની શુભતાના કારણે કંઈક સારું છે અને પાંચમું અનુષ્ઠાન વાસ્તવિકપણે આત્માને આરાધકભાવ પ્રાપ્ત કરાવી ક્રિયાઓનું મુખ્ય ફલ આપનારું હોઈ સર્વશ્રેષ્ઠ ઉપાદેય છે.

ક્રિયાના આઠ દોષ

આત્મકલ્યાણની સાધના કરાવનારી ધર્મની ક્રિયા કરવાના પ્રસંગે હાર્દિક પરિણામોની વિશુદ્ધિ-ચોકસાઈના આધારે વિશિષ્ટ ફલની પ્રાપ્તિ શાસ્ત્રકારોએ નિર્દેશી છે, તેથી અહીં ક્રિયા વખતે રહેનારા મનોમાલિન્યના કારણે લાગતા દોષો જણાવ્યા છે, તે ધ્યાનમાં લઈ યથાશક્ય પ્રયત્ને તેનો પરિહાર કરી ધર્મક્રિયાની આસેવના કરવી ઘટે.

ચ્વેદોદ્દેગક્ષેપોત્થાન-ધ્રાન્ત્યન્યમુદ્રગાસક્તૈઃ ॥

યુક્તાનિ હિ ચિત્તાનિ, પ્રપન્નનો વર્જયેન્મતિમાન ॥ ૧ ॥

ખેદ, ઉદ્દેગ, ક્ષેપ, ઉત્થાન, ધ્રાન્તિ, અન્યમુદ્ર, રોગ અને આસંગથી થતા ચિત્તના દુષ્ટ અધ્યવસાયો વિવેકી-બુદ્ધિશાલી પ્રાણીએ સદંતર વર્જવા ઘટે.

૪. ઉત્થાન—શાતવાહિતા વિણ હોવે રે, જે યોગે ઉત્થાન રે;
ત્યાગયોગ છે તેહથી રે, અણુછંડાતું ધ્યાન રે. પ્રભુ ૦ ॥૧૫॥

સન્માર્ગમાંથી કે મોક્ષસાધક-યોગમાર્ગની ક્રિયામાંથી ચિત્તનું ઉઠી જવું, ચિત્તના ઠરેલપણાના અભાવે આ દોષ પ્રબલ થાય છે.

આ દોષના બલે હૃદયમાં ધર્મક્રિયાનું મહત્ત્વ વિસરાઈ લોકલાજ કે મમત્વાદિ કોઈ કારણે કરવારૂપે કેવલ બાહ્ય આચરણ રહી જાય છે

૫. બ્રાન્તિ—બ્રમથી જેહ ન સાલરે, કાંઈ અકૃત કૃત કાજ રે;
તેહથી શુભ કિરિયાથકી રે, અર્થવિરોધી અકાજ રે.

પ્રભુ ૦ ॥ ૧૪ ॥

પ્રસ્તુત યોગક્રિયાના મુખ્ય ધ્યેય-કેંદ્રીભૂત આશયને છોડી ખીન્ત ખીન્ત વિચારોમા ચિત્તનું જામવું, અગર છીપમા રૂપા-ચાદીની બ્રમણાની જેમ તત્ત્વાત્ત્વ વિચારણામાં બ્રાન્તિવાળા થવું,

આ દોષના કારણે ક્રિયાનું યથાર્થ ફલ સિદ્ધ થવામાં વ્યાકેષ ઊભો થાય છે.

૬. અન્યમુદ્—માડી કિરિયા અવગણી રે, બીજે કામે હર્ષ રે;
ઇષ્ટ અર્થમા જાણીએ રે, અંગારાનો વર્ષ રે. પ્રભુ ૦ ॥૧૬॥

ચાત્રુ ક્રિયા કરતાં તેના વિશુદ્ધ પરિણામોના અવલંબને છોડી અન્ય બાળતોના કારણે હર્ષ ધારણ કરે,

આ દોષથી ચાત્રુ ક્રિયાની આગેવના મુખ્ય ફલની સાધના માટે વ્યર્થપ્રાય બની જાય છે.

ሆኖ $\hat{f}(x) = \hat{f}(x) \hat{f}(x)$ ይሆናል። ለዚህም ምሳሌ ለ $\hat{f}(x) = x$ ሲሆን $\hat{f}(x) = x$ ይሆናል።

ከዚህም በፊት ወሳኝ ስራዎችን በሚመለከት ለ $\hat{f}(x) = x$ ሲሆን $\hat{f}(x) = x$ ይሆናል።
 ከዚህም በፊት ስራዎችን በሚመለከት ለ $\hat{f}(x) = x$ ሲሆን $\hat{f}(x) = x$ ይሆናል።
 ለዚህም ምሳሌ ለ $\hat{f}(x) = x$ ሲሆን $\hat{f}(x) = x$ ይሆናል።

ሆኖ $\hat{f}(x) = \hat{f}(x) \hat{f}(x)$ ይሆናል። ለዚህም ምሳሌ ለ $\hat{f}(x) = x$ ሲሆን $\hat{f}(x) = x$ ይሆናል።

“મજ્જં વિસયકસાયા, ણિદ્ધા વિગહા ય પંચમી મણિયા।
 ણ્ણ પંચ પમાયા, પાડંતિ ઘોરસંસારે ॥”.

(સંબોધસિતરી)

૧ મધ—કોઈપણ પદાર્થનું વ્યસનરૂપે (તેના વિના ચાલે
 જ નહિ) ગાઢ-આસક્તિપૂર્વક સેવન.

(માદક પદાર્થોનો સમાવેશ તો આમાં છે જ, પણ
 ઉપરાંત ઇન્દ્રિયવાસનાપોષક પૌદ્ગલિક પદાર્થોનો પણ આસેવન
 પ્રકારના આધારે સમાવેશ થાય છે.)

૨. વિષય—ઇન્દ્રિયોની વૃત્તિને પોષણ કરવાની વૃત્તિ.

૩. કષાય—કર્મોના બંધનને ગાઢ કરનારી મોહલેષણ
 ભરી પ્રવૃત્તિ.

૪. નિદ્રા—ઇન્દ્રિય-મનની પ્રવૃત્તિઓની સુસ્તી-કાર્ય વિરતિ.

૫. વિકથા—જ્ઞાન-ધ્યાનાદિ સિવાયની (કલ્યાણમાર્ગને
 બાધક) તમામ પ્રવૃત્તિ.

આ પંચવિધ પ્રમાદ અવિવેકી પ્રાણીને વધુ કર્મોના બંધ
 નમાં ફસાવી સંસારમાં રૂતાવે છે.

આ પ્રમાણે પ્રમાદના આઠ અને પાંચ પ્રકારો ઉપયોગ
 પૂર્વક જાણી ધર્માનુષ્ઠાનોમાં યથોચિત શક્ય પ્રવૃત્તિ કરવા
 યથાર્થ આરાધકભાવ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

૩ ઊર્ધ્વપ્રસ્ફેટ—(ડાબા હાથથી મુહપત્તિ ઊભી નચાવવારૂપે)

૯ અખોડા—(સુદેવ-જ્ઞાન૦ મનગુપ્તિ૦ આદિ ત્રણ ત્રણ બોલથી પંજ તરફથી ભુજ તરફ મુહપત્તિથી કરાતા.)

૯ પ્રમાજના—(કુદેવ૦ જ્ઞાનવિરાધના૦ મનદંડ૦ આદિ ત્રણ ત્રણ બોલથી ભુજ તરફથી પંજ તરફ લઈ જવાતી મુહપત્તિથી કરાતી.)

રૂપ

ઉપર મુજબ કર્યા પછી ડાબા હાથની બંને બાજુ અને વચ્ચે પ્રદક્ષિણાની જેમ મુહપત્તિને ફેરવી પ્રમાજતાં—

“હાસ્ય રતિ ચરતિ પરિહરું” બોલવું.

પછી મુહપત્તિ ડાબા હાથે આંગલીઓ વચ્ચે પકડી જમણા હાથની બંને બાજુ અને વચ્ચે પ્રદક્ષિણાની જેમ મુહપત્તિને ફેરવી પ્રમાજતાં—

“ભય શોક દુઃખં છા પરિહરું” બોલવું.

બાદ મુહપત્તિના બે છેડા બે હાથે પકડી, લલાટના મધ્ય ભાગે, જમણી બાજુ અને ડાબી બાજુ કેમશઃ—

“કૃષ્ણલેશ્યા નીલલેશ્યા કાપોતલેશ્યા પરિહરું” બોલવું.

મુખના મધ્ય ભાગે—જમણી બાજુ અને ડાબી બાજુ—

“રમગારવ ઋદ્ધિગારવ માતાગારવ પરિહરું” બોલવું.

છાતીના મધ્યભાગે—જમણી બાજુ અને ડાબી બાજુ—

“માયાશય નિયાબુશય મિથ્યાત્વશય પરિહરું” બોલવું.

12/1/01 12/1/01 12/1/01

[illegible]

ખોલો અને યોગ્ય પ્રમાર્જનાઓ સાચવવા દરેક વિવેકી આત્માનું
યથાશક્તિ ઉપયોગવંત રહેવું જોઈએ.

આવશ્યકક્રિયામાં વારંવાર પડિલેહાતી મુહપત્તિની પાછા
આ ઉત્તમ ખોલોની સફ્તમવિચારણા-મનનાદિ દ્વારા આત્મિ
વિચારોનું પડિલેહણ કરવાનો મુખ્ય આશય જ્ઞાની ભગવંતોનું
ગોઠવ્યો છે, માટે છતી શક્તિએ આવા ઉત્તમ આશયને અર્થ
તાર્થ ન થવા દેનારી બેદરકારીને વર્જવા પ્રયત્નશીલ થવું
વિવેકીની ફરજ છે.

પડિલેહણ

યતનાપ્રધાન સંયમ માર્ગે વિચારનાર સુમુક્ષુને હરથ
પોતાના ઉપયોગમાં આવનાર પદાર્થોની સુવ્યવસ્થા રાખી
પોતાની બેદરકારીથી કોઈપણ જાતની જીવવિરાધના ન થવા
અંગેની વિચારણા જ્ઞાની ભગવંતોના વચનાનુસાર કરવાનું
હોય છે. તેથી પ્રતિક્રમણની જેમ પડિલેહણની પણ અગત્યત
સાધુજીવનમાં વધુ છે, માટે પડિલેહણ અંગે દૂકમાં શાસ્ત્રી
પદ્ધતિ યથાશક્ત્ય ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે.

પડિલેહણનો સામાન્ય અર્થ વસ્તુ-પદાર્થને જ્યણા પૂર્વ
જોવા-પુજવાનો થાય છે, તે કઈ રીતે કરવું તે અંગે નીચે
મુજબ વ્યવસ્થા છે.

પ્રથમ તો વસ્ત્રને મજબુતપણે પકડી ત્રણ ભાગ (આદિ
મધ્ય-અંત) બુદ્ધિથી કલ્પી દષ્ટિપડિલેહણ કરવું, ત્યારબાદ
વસ્ત્રને ફેરવી બીજી બાજુ દષ્ટિપડિલેહણ કરી પફોડવા-અંગે
રવાની ક્રિયા કરવી, ત્રીજી વાર વસ્ત્રથી હાથ પર પ્રમાર્જન
કરતા ખોલો ખોલવા.

૮ વિદ્યેષ—વસ્ત્રનું પડિલેહણ કરીને એક બાળુ ફેંકતા જવું, અગર કપડાનાં છેડાઓને અદ્ધર કરવા.

૯ વેદિકા—બે ઢીંચણ પર, બે ઢીંચણ નીચે કે પગના સાંધાઓ વચ્ચે હાથ રાખીને બે હાથ વચ્ચે ઢીંચણ રાખી કે એક ઢીંચણ ને બે હાથ વચ્ચે રાખી પડિલેહણ કવવું.

૧૦ પ્રશિથિલ—કપડું ઢીલું પકડવું.

૧૧ પ્રલંબ—કપડું લટકતું રાખવું.

૧૨ લોલ—જમીનને અડકતું કપડું રાખવું.

૧૩ એકામર્શ—વસ્ત્રને એક બાળુથી પકડી અદ્ધર કરી આખું કપડું હલાવી પડિલેહણ થઈ ગયાનું માનવું.

૧૪ અનેકરૂપ ધૂનન—અનેક કપડાં લેગાં કરી એકી સાથે ખંખેરી પડિલેહણ થઈ ગયાનું માનવું.

૧૫ શંકિતગણના—અખોડા-પ્રમાર્જના કેટલા થયા તે યાદ ન રહેવાથી આગળીના વેઢેથી ગણતરી કરવી.

૧૬ વિતથકરણ—પડિલેહણ કરતાં પરસ્પર વાતો કરવી, વિકથા કરવી, પરચક્રખાણ આપવું, વાચના આપવી કે લેવી વિગેરે પ્રવૃત્તિઓ કરવી.

ઉપર મુજબના દોષોને વિવેકબુદ્ધિપૂર્વક સમજી યથાશક્ય પ્રયત્ને વર્જવા ઉચ્ચમવત થવું

પણ સ્વાધ્યાય નિરપેક્ષતા જેટલે અંશે હોય તેને દૂર કર..
આ સાપેક્ષ વચન છે.

આ જ વસ્તુ સાધુસામાચારી-વર્ણન પ્રસંગે શાસ્ત્રકારોએ
વર્ણવી છે કે—દરેક સાધુ-સાધ્વીએ દીક્ષા લીધી ત્યારથી રોજ
અઢી હજારનો સ્વાધ્યાય કરવો, જે ભણેલ ન હોય અગર
શક્તિ ન હોય તેણે પણ પચીસ બાંધી નવકારવાલી ગણીને
શાસ્ત્રાજ્ઞાને નભાવવી પણ ગીતાર્થ આચાર્ય ભગવંતોએ વર્ત-
માન કાલ માટે નીચે મુજબની વ્યવસ્થા નક્કી કરી છે.

શિયાલામાં ૧૦૦૦ ગાથાનો સ્વાધ્યાય.

ઉનાળામાં ૫૦૦ ગાથાનો „

ચોમાસામાં ૭૦૦ ગાથાનો „

શક્તિસંપન્ન આત્માએ ઉપરની મર્યાદાને નભાવવા જરૂર
ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

છતી શક્તિએ જ્ઞાની ભગવંતોની સ્વાધ્યાય સંબંધી મર્યા-
દાને ન સાચવનાર જ્ઞાનકુશીલમાં ખપે છે.

સ્વાધ્યાયના જ્ઞાની ભગવંતોએ પાંચ પ્રકાર વર્ણવ્યા છે.

વાચના—નવું ભણવું અગર ભણાવવું.

પૃચ્છના—વિનીતભાવે શાસ્ત્ર સંબંધી જિજ્ઞાસાની તૃપ્તિ
કરવી.

પરાવર્તના—ભણેલું યાદ કરી જવું, અગર મનનપૂર્વક
શાસ્ત્રવચનોનો પાક કરવો.

અનુપ્રેક્ષા—શાસ્ત્રવચનોનું એકાગ્રપણે મનન કરવું.

આ મુદ્રાથી જાવંતિ ચેઈઆઈ, જાવંત કેવિ સાહુ અને જય વીયરાય. આ ત્રણ સૂત્રો જોલવાં.

વળી ચૈત્યવંદન કરતી વખતે મન, વચન અને કાયાનું પ્રણિધાન (એકાગ્રતા) ટકાવવું જરૂરી છે.

આ પ્રમાણે ચૈત્યવંદન ભાળ્યમા વર્ણુવેલી દશ ત્રિકોમાંથી

૧ નિસીહી	ત્રિક	૫ પદભૂમિ	પ્રમાજન ત્રિક
૨ પ્રદક્ષિણા	,,	૬ વર્ણોદિ	,,
૩ પ્રણામ	,,	૭ મુદ્રા	,,
૪ દિશાવર્જન	,,	૮ પ્રણિધાન	,,

આઠ ત્રિકો સાધુઓને ચૈત્યવંદન વખતે સાચવવાનાં હોય છે.

વિધિની શુદ્ધિ જાળવવા ઉપયોગની જાગૃતિ ટકી રહે તે રીતે ઉપર મુજબની મર્યાદા સાચવી ચૈત્યવંદનથી રહસ્યપૂર્ણ ક્રિયા આરાધવા દરેક મુમુક્ષુએ પ્રયત્નશીલ રહેવું ઘટે.

ગોચરી-આહાર

ધર્મની સાધનાના અંગરૂપ શરીરના ટકાવ માટે શાસ્ત્રાનુસારી મર્યાદા મુજબ ગોચરીના ખેંતાલીસ દોષોનો યથાશક્ય ત્યાગપૂર્વક યથોચિત મેગવેલ આહારને રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ ન

૧. જનું વર્ણન આ જ પુસ્તકના (પા. ૬૬ થી ૧૦૦) મા આવી ગયેલ છે

૪ આપાત-સંલોક—લોકોનો આવવા-જવાનો માર્ગ હોય અને દેખી શકાતું હોય.

આ ચારેમાંથી પ્રથમ ભાંગો શુદ્ધ છે, બાકીના ભાંગો અપવાદ પ્રસંગે શુરુમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે યથાયોગ્ય રીતિએ લેવાય છે.

ઉપર જણાવેલ દશ લેદોના એક સંયોગી દ્વિસંયોગી, ત્રિસંયોગી યાવત્ દશસંયોગી ભાંગાઓ શ્રી અનુયોગ દ્વારા દ્વિસૂત્રોમાં જણાવેલ પદ્ધતિએ કરવાથી ૧૦૨૪ ભાંગા થાય છે. જેમાં ૧૦૨૩ અશુદ્ધ અને છેલ્લો ભાંગો સર્વથા શુદ્ધ છે.

આ ઉપરથી એમ સમજવાની જરૂર નથી કે-અહોહો! આટલા બધા ભાંગાની વિચારણા કેમ થાય ? અને તેવી શુદ્ધ સ્થંડિલભૂમિ ક્યાં મળે ? પણ જિનાજ્ઞાપ્રધાન સંયમની ક્રિયામાં જયણા-ઉપયોગની જાગૃતિ રહે, પરિણામમાં નિઃશકૃતા ન આવી તેટલા પૂરતું પણ આ બધું ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે.

વળી સ્થંડિલ ભૂમિએ ગયા પછી કુદરતી હાજત ટાળતી વખતે સંયમોચિત મર્યાદા અવશ્ય ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે. તે આ પ્રમાણે—

વિવેકી સાધુએ શાસ્ત્રીય મર્યાદાનુસાર યથાશક્ય જયણા પૂર્વક સ્થંડિલ ભૂમિની તપાસ કરી, થોડાક ઇંટના ટુકડા-ટેકાળાં કે કાકરા વિગેરે લેવા, જેના ઉપયોગથી પાણીનો વ્યય અદ્ય કરવો પડે, બાદ ઉત્તર કે પૂર્વદિશા, ગામ, સ્થળ અને પવનને પીક ક્યાં સિવાય કુદરતી હાજત ટાળવા “અણુજાગૃહ જમુગદો ” કન્ની બેસવું, છવાકુલ્લમલની સંભાવનાએ છાયામાં

પ્રથમ તો વિહારમાં છએ કાયની વિરાધનાથી યોગ્ય રીતિએ જયણાપૂર્વક બચવાનો ખાસ ઉપયોગ રાખવો.

પગ પૂજવાની વિધિ—

સચિત્ત કે સન્નતીય વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શવાળી ભૂમિમાંથી વિન્નતીય ભૂમિએ જતી વખતે અને ગામમા પેસતી કે નિકળતી વખતે, સન્નતીય-વિન્નતીય શસ્ત્રથી પૃથ્વીકાયની વિરાધના ન થવા પામે માટે પગની પ્રમાર્જના કરવી જોઈએ, તે પછી ગૃહસ્થના દેખતાં ન કરવી, ગૃહસ્થ જોતો હોય કે સાથે હોય તો ખબર ન પડે તેમ ધીમે ધીમે પાછા હઠી પગ પુજવાનો ઉપયોગ રાખવો, અગર તો તેવા પ્રસંગે રજોહરણથી ન પુજતા ખીન્ન કોઈ વસ્ત્રથી ગૃહસ્થનુ ધ્યાન ન પડે તેમ પ્રમાણ જયણા પૂર્વક સંયમની મર્યાદા સાચવવી.

રસ્તો પૂછવાની વિધિ—

વિહાર પ્રસંગે સાધુએ પ્રથમથી જ દરેક જાતની માહિતી મેળવી લેવી જોઈએ, છતાં કદાચ તેવા કોઈ પ્રસંગે જે રસ્તા આવે, ત્યારે માર્ગની માહિતી બરાબર ધ્યાનમાં ન હોય તો ખીન્ન કોઈને પૂછવું, તે કઈ રીતે પૂછવું તેની શાસ્ત્રીય મર્યાદા આ પ્રમાણે છે—

જેને રસ્તો પૂછવો હોય તે ત્રણ જાતના હોય પુરુષ, સ્ત્રી અને નપુસક. વળી તે એકેકના સ્થવિર, મધ્યમ અને તરુણ એમ ત્રણ ભેદ થતા હોવાથી નવ ભેદ થાય. વળી તે નવ સાધર્મિક (જૈનધર્મી) અને અન્ય ધાર્મિક (જૈનેતર) એમ બે જાતના હોઈ રસ્તાની માહિતી પૂછવાલાયકના અઠાર ભેદો થાય છે.

બાકી આ ઉપરથી સાધુઓને તીર્થયાત્રાદિનું સર્વથા વિધાન નથી તેમ માનવાની જરૂર નથી.

વળી ઉપર બતાવેલ પાત્ર કારણોમાં તીર્થયાત્રાને ન ગણવતાં તે તીર્થોને જોવાની ઉત્કટ ઇચ્છાને મુખ્યપણે જણાવી છે તેથી કેવલ દેશ-વિદેશ ફરવાની કુતુહલ વૃત્તિ કે નહિ જાણવા જોવાની જિજ્ઞાસાથી કરતાં સ્વતંત્ર વિહારે શાસ્ત્રીય-મર્યાદાથી વિરુદ્ધ છે એમ જાણવું.

આ બધું શ્રી ઓધનિયુક્તિ ગ્રંથના આધારે લખ્યું છે.

उपधि-प्रमाण

સંયમની આરાધના કરનાર મુમુક્ષુ આત્માને છ કાયના જીવોની હિંસાથી સર્વથા અટકવારૂપના મહાવ્રતને ટકાવવા ઉપયોગી જ્યેષ્ઠાના પાલન સિવાય જરૂરી પ્રવૃત્તિઓમાં થતા કર્મબંધનથી અલિપ્ત ન રહી શકાય માટે દરેક પ્રવૃત્તિમાં જ્યેષ્ઠાબુદ્ધિના યથાર્થ ન્દક્ષણ માટે તે તે ઉપકરણો જ્ઞાની લગવતોએ શાસ્ત્રીય મર્યાદા મુજબ રાખવા જરૂરી જણાવ્યા છે.

તે ઉપકરણ સંબંધી શાસ્ત્રીય આજ્ઞા ધ્યાનમાં રાખવાથી શરીર-સંહનનાદિ કે પરિસ્થિતિની વિષમતાએ આચરણની અવ્યવસ્થા થવા છતાં પરિણામોમાં (સમૂહતા) આપેક્ષતા જળવાઈ રહે છે અને આપેક્ષા બુદ્ધિએ કરાતી આરાધનામાં શાસ્ત્રજ્ઞાના બદ્ધમાનની વ્યવસ્થિત જાળવણી રહેતી હોવાથી કર્મબંધનનું તારતમ્ય ઘણું રહેવા પામે છે, માટે અહીં ઉપકરણ સંબંધી ટૂંકા આજ્ઞા આપવામાં આવે છે.

૧ રજસ્રાણુ—પાત્રાં બાધતી વખતે રખાતું વસ્ત્ર.

૧ ગુચ્છક—પાત્રાં બાંધ્યા પછી ઉપર ચઢાવાતો ગુચ્છો.

૧ પાત્રસ્થાપન—પાત્રાં મૂકવાનું આસન—નીચેનો ગુચ્છો.

૧૪

ઉપર મુજબના ઉપકરણોમાં સાત ઉપકરણ પાતરાનાં છે, સાત બીજા છે.

સાધ્વીઓએ આ ચૌદ ઉપકરણોમાં ‘ચોલપટ્ટા’ ને બદલે ‘કમઢક’ (પ્રાચીનકાલનું પાત્રવિશેષ) બાણવું, તે ઉપરાંત નીચેના અગ્યાર ઉપકરણો વધારેના બાણવા.

૧ અવગ્રહાનંતક—ગુપ્ત પ્રદેશના રક્ષણ માટે નાવાકારે સચોટ લંગોટ જેવું પહેરાતું વસ્ત્ર.

૧ પટ્ટ—અવગ્રહાનંતક ઉપર મલ્લના કચ્છની જેમ કેડ ઉપર પહેરાતું વસ્ત્ર.

૧ અદ્ધોરુક—(પટ્ટની ઉપર આખા કેડ વિભાગને ઢાંકી અર્ધી સાથળ મુધી પહેરાતું વસ્ત્ર.

૧ ચલણી—અદ્ધોરુકની ઉપર ઢીંચણ મુધી પહેરાતું વસ્ત્ર.

૧ અંતર્પરિધાનિકા—ચલણી ઉપર અર્ધી જઘા મુધી શરીર સાથે સંલગ્ન રહે તેમ પહેરાતું વસ્ત્ર.

૧ બહિર્પરિધાનિકા—દોરો પરોવેત્ર ઘાઘગ જેવું પગ મુધી પહેરાતું વસ્ત્ર, જે હાલ ‘સાડો’ કહેવાય છે.

૧ કંચુક—સ્તનના આચ્છાદન માટેનું વગર સીંચેલું વસ્ત્ર.

ઔપચરિક ઉપધિમાં નીચે મુજબની વસ્તુઓ છે.

- ૧ સંત્રારો
- ૧ ઉત્તરપટ્ટો
- ૧ રજોહરણની અંદરની નિષધા (વસ્ત્ર)
- ૧ રજોહરણની બહારની નિષધા (વસ્ત્ર)

- ૧ વર્ષાકલ્પ— (ચોમાસામાં કારણ પ્રસંગે સામાન્ય વરસાદની ફરફરની વિરાધના આદિથી બચવા વપરાતી કાંબલવિશેષ, ભરવાડોની ધાબડી અને વર્તમાન યુગના રેઈન-કોટ જેવી વસ્તુ.)
- ૧ ડાંડો.

આ ઉપરાંત જરૂર પડ્યે જેનાથી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની આરાધના સંસ્કારોની પ્રોત્ત્વલ ખીલવણી થઈ શકે તેવા બધા સાધનોનો સમાવેશ ઔપચરિક ઉપધિમાં થાય છે.

ઉપધિનું માન

પાતરાં—સામાન્યતઃ પાતરાનું પ્રમાણ જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ જાતનું તે, જે પાતરાનો ઘેરાવો ત્રણ વેંત અને ચાર આંગલ હોય તે મધ્યમ, તેથી હીન તે જઘન્ય, વધારે તે ઉત્કૃષ્ટ. અથવા પોતાની ગોચરી-આહારના પ્રમાણને અનુકૂળ હોય. તથા પાતરું ગોળ, સમચોરસ પડવીવાલું, અગુભ ચિહ્નોથી રહિત અને સારા વર્ણાદિવાળું હોવું જોઈએ.

તેમજ જેમાથી વસ્તુ બહાર કાઢતા કે ધોતા હોય ન ખરડાય તેટલા પટોળા મોઢાવાળા પાતરા હોવા જોઈએ, માકડા મુખવાળા પાતરામા જ્યણા પગ માચવી શકાય નહિ માટે પટોળાં મોઢાવાળું પાતરું હોવું જોઈએ.

હીનતા કે અધિકતાએ બીજનું પ્રમાણ વધારી કે ઘટાડી જતીસ આંગણનું માપ જાળવવું જોઈએ. તેની ઉપર (અભ્યંતર-બાહ્ય) હાથ પ્રમાણ પહોળી બે નિષ્ઠાઓ (વસ્ત્ર) ચઢાવી ત્રણ આંટા દેવા.

મુહપત્તિ—એક વેંત ને ચાર આંગણનું માપ દરેકને પોતપોતાના હાથથી માપીને જાળવવું, અથવા કાંજે કાઢતી વખતે મુહપત્તિને તીચ્છી રીતે ચોઢા આગલ કરી કંઠના પાછળના ભાગે ગાંઠ દઈ શકાઈ તેટલી મુહપત્તિ જાણવી.

ચોલપટ્ટો—સ્થવીરોને માટે પાતળો અને યુવાનોને માટે જડો જાણવો. સ્થવીરોના ચોલપટ્ટાને જમણે કર્યાથી અને યુવાનોના ચોલપટ્ટાને ચારગણે કર્યાથી હાથ પ્રમાણ સમચોરસ થાય તેટલું માપ જાણવું.

સંથારો-ઉત્તરપટ્ટો—અઢી હાથ લાંબા અને એક હાથ ને ચાર આગલ પહોળા જાણવા.

ડાંડો—પોતાના શરીરની ઉંચાઈ પ્રમાણે એટલે કે કાન કે નાસિકાના છેડા સુધીનો હોવો જોઈએ.

ઉપર પ્રમાણે ઉપધિમંજી માહિતીને જાણી-સમજી યથોચિત વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગપૂર્વક શક્ય હોય તેટલી બીજ-જરૂરિયાતી ચીજોનો ત્યાગ કરી જોઈરકારીથી લાગતા અસંય-માદિ દોષોના પરિહાર માટે ઉચિત થવું ઘટે.

૨. હંમેશાં મોટાની સેવા-ચાકરી કરવી.

૩ છતી શક્તિએ હંમેશાં દિવસમાં એક ગાથા અથવા છેવટે એક પદ પણ નવું લખવું

૪ પડિછમણું ઠાયા પછી “ ક્ષ્મો અણુસદ્ધિ ” સુધી અર્થાત્ છ આવશ્યક પૂરાં થતાં સુધી તેમજ આહાર કરતાં કે ઉપધિનું પડિલેહણ કરતાં અને માર્ગે ચાલતાં જોલવું નહિ.

૫ બિમારી અને વિહાર વિગેરે કારણ વિના હંમેશાં ઓછામાં ઓછું તિવિહાર બિયાસણું કરવું.

૬ મોટા કારણ સિવાય દિવસે સૂવું નહિ કે રાત્રે પહેલી પોરસીમાં અર્થાત્ સંથારાપોરસી લણાવ્યા વિના સૂવું નહિ

૭ ચોમાસીનો છદ્દ તથા સંવચ્છરીનો અદ્દમ મોટા કારણ વિના મૂકવો નહિ.

૮ ક્રિયા સંબધી અનુષ્ઠાન-વિધિ કરવાનો વિશેષ કરીને ખપ કરવો અર્થાત્ ક્રિયારુચિ થઈને ક્રિયા કરવામા તત્પર રહેવું.

૯ પડિલેહણ કર્યો વિનાનું વસ્ત્ર-કાંખલ ન વાપરવું.

૧૦ નીળારેલું (જોળવાલું, ચમકવાલું કે રંગેલું વસ્ત્ર ડોય તો તેનો રંગ પરાવર્તન કરીને વાપરવું અર્થાત્ પાળીમાં નાળીને રંગ-ચમક-ભભકો ઓછો કરી નાળીને વાપરવું.

૧૧ ગૃહસ્થો પાસેથી પાછા આપવાની શરતે ઉછીના વસ્ત્ર કે કાબવ ખિલકુલ લેવા નહિ.

૬. ગીતાર્થની સેવા અર્થે એક શિષ્ય પાસે રહે.

૭. સાધુ સમસ્તે મંધ્યાએ કે અસૂરે સવારે ન નીસરણું.

ઉપર મુજબના ચારે પદ્ધતિમાંથી તારવી કાઢેલ ઉપયોગી મર્યાદાસૂત્રો વિવેકીએ અવશ્ય યથાશક્તિ ધ્યાનમાં રાખી જીવનને સંયમની પરિણિતિની રમણતાવાળું બનાવવા પ્રયત્નશીલ થવું જોઈએ.

શું કરવાથી પ્રાયશ્ચિત આવે ?

વીતરાગ પરમાત્માના શાસનમાં આરાધના કરનારાઓને સતત ઉપયોગપૂર્વક જાળવી રાખવા જેવા આરાધકભાવે ટકાવી રાખવા માટે જ્ઞાનાદિસાધક પ્રવૃત્તિમાં અનાભાગોદિ કારણે થઈ જતા અસદ્વર્ત્તનોમાંથી પાછા હઠવાની જાગૃતિ પ્રધાનપણે જરૂરી વર્ણવી છે.

તે અંગે સાધુજીવનમાં જે જે પ્રવૃત્તિઓ અસદ્વર્ત્તનરૂપે જ્ઞાની ભગવંતોએ શાસ્ત્રોમાં વિસ્તારથી જણાવી છે, તેમાંની કેટલીક મુમુક્ષુ આત્માને સાવધાની કેળવવા ઉપયોગી થઈ પડે તે શુભ આશયથી જણાવાય છે.

અસદ્વર્ત્તનોની યાદી

૧ રાજ ત્રિકાલ ચૈત્યવદન (દહેરાસર-દર્શનાદિ) ન કરે તો.

૨ અવિધિથી ચૈત્યવદન કરે તો.

૩ પોતાની ગોભા-પ્રજા માટે ફલ-ફૂલ ખીન્નદિની વિરાધના કરે તો.

૪૬ મર્મલેદી, પરુષ, કર્કશ, અનિદ્ર નિષ્કુર વચ્ચેના બોલે તો.

૪૭ કચકચાટ, લડાઈ, ઝઘડો, ટંટો કરે તો અસહ્ય ભાષા કે અપશબ્દો બોલે તો.

૪૮ વડીલોની અવલેહના કરે તો.

૪૯ ગચ્છ, સંઘ કે માંડલીની મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરે તો.

૫૦ અયોગ્યને સત્રાર્થ લાણાવે કે અવિધિથી સારણા-વારણાદિ કરે તો.

૫૧ બેસતા કે ઊભા થતાં સંડાસા (સાંધા) બોનું પ્રમાજ્ઞન ન કરે તો.

૫૨ કોઈપણ ચીજને લેતા-મૂકતાં પૂંજવા-પ્રમાજ્ઞવાનો ઉપયોગ ન રાખે તો. જેમ તેમ લે-મૂકે તો.

૫૩ સંયમની સાધનાને અનુકૂલ ઉપધિ જરૂર કરતાં વધારે રાખે તો.

૫૪ ઓઘાને ખભા પર કુહાડાની જેમ રાખે તો.

૫૫ કપડાં, ઓઘો કે દાંડાનો અવિધિથી ઉપયોગ કરે તો.

૫૬ અંગોપાંગ દબાવવા-આદિ શરીરશુશ્રુષા કરાવે તો.

૫૭ બેકાળજીથી કંઈપણ સંયમોપકરણ બોવાઈ જાય તો.

૫૮ ભણ્યે-અભણ્યે વિજળી વરસાદનો સંઘટ્ટો થાય તો.

૫૯ શ્રીનો પરંપરાએ પાત્ર મંદ્રો થાય તો.

૬૦ અકરૂણ્ય વસ્તુનું ત્રાડણું કરે તો.

૭૬ ગ્લાનનાં કહેતાની સાથે જ તેનું કામ ન કરે તો.

૭૭ ગોચરીના બેતાલીસ દોષોની યથાશક્ય જયણા ન રાખે તો.

૭૮ ઋષ્ટ કારણ સિવાય ગોચરી વાપરે તો.

૭૯ વાપરતી વખતે સારી-ખરાબ ચીજની કે તેના આપનારની પ્રશંસા-નિંદા કરે તો.

૮૦ રસલોહપતાથી પદાર્થને વધુ સ્વાદિષ્ટ બનાવી વાપરે તો.

૮૧ છતી શક્તિએ આઠમ, ચૌદશ કે જ્ઞાનપાત્રમે ઉપવાસ, ચોમાસીનો છઠ્ઠ કે સંવચ્છરીનો ચાકુમ ન કરે તો.

૮૨ સંયમના ઉપકરણો વ્યવસ્થિત સંભાળપૂર્વક ન રાખે તો.

૮૩ પાત્રા બાધતા ઝોળીની ગાઠ ન છોડે તો.

૮૪ ગોચરી વાપર્યા પછી માડલીનો કાળો ન લે તો.

૮૫ સાંજના પ્રતિક્રમણ કયા પછી વિધિપૂર્વક ઉપયોગ સાથે સ્વાધ્યાય (પહેલો પહોર પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી) ન કરે તો.

૮૬ પ્રથમ પોરસી પૂરી થયા વિના સંથારો પાથરે તો.

૮૭ સંથારો પાથર્યા વિના સૂઈ જાય તો.

૮૮ વગર પડિલેલેલી જગ્યાએ સંથારો કરે તો.

૮૯ અવિધિથી સંથારો કરે તો.

૯૦ ઉત્તરપટ્ટો ન પાથરે તો.

૯૧ બેવડો ઉત્તરપટ્ટો પાથરે તો.

સંયમોપયોગી અંતર્નિરીક્ષણ માટે જરૂરી કાર્યવ્યવસ્થા પત્રક

સયમી આત્માની દરેક પ્રવૃત્તિ જ્ઞાનીઓની આજ્ઞા પ્રમાણેની હોય છે, પણ તેમાં સફળતાપૂર્વક પ્રયત્નની ભૂમિકા માટે આપણી શક્તિઓ મન-વચન-કાયા ઠારા કર્મ બાબતુ વહે છે! તેની સાચી જાણકારી માટે નીચે નાના પ્રમાણમાં રૂપરેખા આપી છે.

આ મુજબ વિવેકી આરાધકને ગુરુગમથી કરવાથી મનોબળ, વાણી, સંયમ અને શારીરિક સફલ પ્રવૃત્તિઓ આપો-આપ વિકસે છે.

સવારે કેટલા વાગે ઉઠ્યા ?	કેટલીવાર ક્રોધ થયો ?
કેટલો જાગ્યો કર્યો ?	કેટલીવાર ચીડાણા ?
કેટલા શ્લોક વાંચ્યા ?	કેટલો સમય ફોગટ ગુમાવ્યો ?
કેટલા શ્લોક ઠંઠથ્ય કર્યો ?	શાસ્ત્રોનું વાચન-શ્રવણ કર્યું ?
કેટલો વખત જ્ઞાનગોષ્ઠી કરી ?	આજે ખાસ રીતે કયા ગુણની
કેટલો વખત મૌન રહ્યા ?	કેળવણી કરી ?
કેટલો વખત વિકારીભાવ	આજે કયા દોષને ટાળવાનો
ઉપજાવ્યો ?	પ્રયત્ન કર્યો ?
ખીજાનું કામ પરમાર્થ વૃત્તિથી	આજે કર્મ કુટેવને તજવા
કર્યું કે નહિ ?	મકિયાના થઈ ?
કેટલીવાર અસત્ય બાબત ?	આજે કુટેવને વર્જવાના પ્રય
કેટલીવાર માયા પ્રયોગ ?	ત્નમા સફળ કે નિષ્ફળ ?

૪ કેટલા શ્લોકનું વાંચન કર્યું ?

શાસ્ત્રના વાંચનથી આત્મા તત્ત્વનો જ્ઞાતા બને છે. લાંબા વાંચનથી બહુશ્રુત થવાય છે.

અતિશય જ્ઞાનીઓના વિરહમાં શાસ્ત્ર વાંચન એ જ આત્મોદ્ધારનો પરમ માર્ગ છે.

શાસ્ત્રનું વાંચન પંક્તિઓ લગાવવા પુરતું જ ન રહેવું જોઈએ. પણ જીવનમાં વણી લેવું જોઈએ.

રોજ ૫૦૦ શ્લોક પ્રમાણ જરૂર વાંચવું.

૫ કેટલા શ્લોક કંઠસ્થ કર્યા ?

શાસ્ત્રના શ્લોક યા ગાથા કે ગદ્ય કંઠાત્ર રાખવાથી વૈરાગ્ય શુદ્ધ થાય છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ થાય છે, છ મહિને પણ એક ગાથા થાય તો પણ જોખવાનું જારી રાખવું

રોજ ૧ કલાક તો જોખવું.

બખ્ખલદૃસૂરિ રોજ ૭૦૦ શ્લોક જોખતા હતા.

૬ કેટલો વખત સત્સંગ કર્યો ?

સત્સંગનો પ્રભાવ અગ્નિત્ય છે. જાની, ધ્યાની, ત્યાગી કે યોગી એવા ગુણીજનનો સમાગમ મહાન લાભ આપે છે. પુણ્યવાનોને જ તેનો સમાગમ થાય છે. સંગ થયા પછી પણ તેનો લાભ યોગ જ આત્માઓ લઈ શકે છે. સત્સંગની એક ડાળ પાપી આત્માને ઉદ્ધારનારી થાય છે. તેમની સેવા, વચન ઉપદેશનું શ્રવણ કપાયથી સંગગતને જ્ઞાન કરે છે. તેવા સત્સંગનો સાક્ષાત્ લાભ ન મળે ત્યારે તેમના પુસ્તકોનું વાચન મનન પણ લાભદાયી છે.

૧૦ પચ્ચક્રખાણુ શું કર્યું ?

તપ એ નિર્જરાનું પરમ અંગ છે. સશક્ત સાધુએ ઓછામાં ઓછું એકાસણું કરવું જોઈએ. એકાસણું કરવાથી સ્વાધ્યાયનો ટાઈમ બહુ મળે છે. આત્માનો સ્વભાવ અણાહારી છે, એ વાતનું સ્મરણ એકાસણા સિવાય સાનુષંઘ ન ટકે.

૧૧ કેટલી વાર અસત્ય બોલાયું ?

સત્ય જગતમાં વિજયવંત છે. સત્યવાદીને કોઈ ચિંતા હોતી નથી. તેનું મન હંમેશા શાંત અને પવિત્ર રહે છે. તેને બધા પૂજ્ય તરીકે જુવે છે.

બાર વરસ સતત સત્ય બોલવાથી વાગ્લઘ્નિ અને વચન-સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

ક્રોધથી, લોભથી, ભયથી અને હાસ્યથી અસત્ય બોલી જવાય છે. માટે તેનાથી સદા દૂર ને દૂર રહેવું. મહારાજા કુમાર-પાળ જૂલથી અસત્ય બોલવાનું પ્રાયશ્ચિત આચંખિલ કરતા હતા.

૧૧ કેટલી વાર ગુસ્સો થવાયું ?

શાંતિનો શત્રુ ગુસ્સો છે. દુદ્ધમાં રાજેલી કામના ધૂળ ન થાય ત્યારે ગુસ્સો આવે છે.

ક્ષમા, પ્રેમ, અહિંસા અને લઘુતાથી ગુસ્સો નાશ પામે છે. ક્ષમાદિ ગુણો ઉશ્કેરાએલા જ્ઞાનતંતુઓને શાંત કરે છે.

ગુસ્સો હોય ત્યાં મુઠ્ઠી કાંઈ પણ ખાવું પીવું નહિ.

પરમેષ્ઠિનો વ્રત કરવાથી ગુસ્સો ગમી જાય છે.

પછી ગામ બહાર સ્થંડિલ (નિર્જીવ એકાંત ભૂમિએ) શૌચાર્થ જઈ આવી ત્રીજા પહોરના અંતે વસ્ત્ર-પાત્રાદિને વ્યવસ્થિત મુકવા.

પછી ચોથા પહોરે સ્વાધ્યાય કરી વસ્ત્ર-પાત્રાદિની પ્રતિ-લેખના, ગુરુવંદન, પચ્ચક્રખાણુ કરીને રાત્રિના લઘુશંકાદિ અર્થે જહું પડે તેની જગ્યા ભેઈ પ્રતિક્રમણુ કરવું.

ત્યારબાદ ગુરુની ઉપાસના કરી રાત્રિના પ્રથમ પ્રહરે સ્વાધ્યાય કરીને સંત્રાસપોરિસી લણાવી શયન કરવું. આ ઉપરાંત સાધુજીવનના મુખ્ય કર્તવ્યો નીચે મુજબ છે.

- (૧) સાધુ જીવનમાં બહું જ ગુરુને પૂછીને કરવાનું હોય છે.
- (૨) બિમાર મુનિની સેવા પર ખાસ લક્ષ આપવાનું હોય છે.
- (૩) આચાર્યાદિની સેવા તથા ગુર્વાદિકનો વિનય ભક્તિ આદિ અત્યંત જરૂરી છે.

(૪) દરેકે દરેક સ્ખલનાઓનું ગુરુ આગળ ખાળભાવે પ્રકાશનપૂર્વક પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું.

- (૫) શક્યતાએ વિગઈઓનો ત્યાગ કરવો.
- (૬) પર્વ તિથિએ વિશેષ તપ કરવો.
- (૭) વર્ષમાં ત્રણ યા બે વાર કેશનો હાથેથી લોચ કરવો.
- (૮) શેષકાળમાં ગામોગામ વિદ્યારની મર્યાદા બાળવવી.
- (૯) સૂત્ર-અર્થનું ખૂબ ખૂબ પારાયણ-મનન વિગેરે કરતા રહેવું
- (૧૦) મનને આંતર ભાવમાંથી બાહ્યભાવમાં લઈ બંધ

૮ ગુરુ મહારાજ આવે ત્યારે “મત્યએણુ વંદામિ” કહેતાં જ ઉભા થવું જોઈએ.

૯ પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ ગુરુઆજ્ઞા થયા પછી કદી પણ ન કરવો.

“બહુવેલ સંદ્ધિસાઉ” આ આદેશના મર્મને સમજવાની જરૂર છે.

૧૦ કોઈપણ ચીજ મંગાવવી હોય કે કંઈપણ કામ કરવું હોય તો ગુરુ મહારાજને પ્રશ્નવું જોઈએ.

૧૧ બંને ટંકનુ પ્રતિક્રમણ મર્યાદાપૂર્વક શુદ્ધ ઉચ્ચાર સાથે મનની એકાગ્રતાપૂર્વક કરવું જોઈએ.

૧૨ મુહુપત્તિનો ઉપયોગ બરાબર જાળવવો.

૧૩ શ્રાવકો-ગૃહસ્થોને ‘આવો જાઓ’ ‘એસો’ ‘આ કરો-તે કરો’ એમ કહેવાય નહિ.

૧૪ રસ્તામાં ચાલતાં આડું અવળું જોવું નહિ, વાતો કરવી નહિ, લાણવું, ગોખવું કે આવૃત્તિ પુનરાવર્તનાદિ પણ ન કરવું.

૧૫ ઇર્યાસમિતિનો ઉપયોગ બરાબર જાળવવો.

૧૬ કોઈની પણ નિંદા સાલજવી કે બોલવી નહિ.

૧૭ સ્ત્રીને જાણી-જોઈને આંખથી ધારી જોવી નહિ.

૧૮ વાપરતાં ખર્ચાં પાતરામાં અને પરિવેશન વગેરે વસ્તુઓમાં બરાબર ધૃષ્ટિ પરિવેશન કરવું જોઈએ.

૩૦ ક્રિયાઓમા લોચા કે અવિધિ કરવાથી વિરાધનાનું ભયંકર પાપ બંધાય છે.

૩૧ સવારે રાઈપ્રતિઃ સૂર્યોદયથી બે ઘડી પહેલાંની મર્યાદાએ કરવું-પણ ચાર વાગ્યે ઉઠી તો જવું, અને ચાર લોગ-સ્સનો કાઉઠ કરી ચૈત્યવંદન અને ભરહેસરની સજ્જાય સુધી કરી મંદસ્વરે સ્વાધ્યાય અથવા વિવિધ કાઉસ્સગ્ગ કરવા.

૩૨ સવારે ચાર વાગ્યા પછી સંથારામાં પડી રહેવું સાધુને શોભે નહિ.

૩૩ સંયમના ઉપકરણો, ભણવાના પુસ્તકો આદિ સાથ-વીને વ્યવસ્થિત રાખવાં જોઈએ.

૩૪ સારાં કપડાં કે સારુ વાપરવાનું મળે તેવો વિચાર પણ ન આવવા દેવો. સંયમોપયોગી શુદ્ધ યથા સમયે જેવા મળે તેવા વસ્ત્ર આહારથી ચલાવી લેવાની વૃત્તિ કેળવવી.

૩૫ વાપરવું એ સંયમી માટે વેઠરૂપ છે, શરીરને નલાવવા માટે ન જુટકે કરવાની તે ક્રિયા છે, માટે તેમાં બેઘડીથી ઉપરાત સમય ન થવા દેવો જોઈએ.

૩૬ આયંબિલનો તપ સાધુ માટે અમૃતરૂપ છે. વિગમ્-વાળો આહાર ઝેરરૂપ છે. આ વાત ધ્યાનમાં રાખી વગર કાગળે ભિટ પદાર્થો કે વિગમ્ઓનો વધુ પડતો પરિભોગ સાધુએ ન કરવો જોઈએ.

૩૭ સંયમના સઘળા ઉપકરણો અને પુસ્તકો વિગેરેનું મવાર-સાંજ જ્યણાપૂર્વક પડિલેહાનું કરવું જોઈએ. સાધુને કાઈપણ ચીજ પડિલેહાનું કયાં વિનાની વપરાય ન નહિ.

સંયમની સાધનારૂપ પગદંડીઓ

૧ ગુરુઆજ્ઞા એ સંયમસાધનાનો મુખ્ય પ્રાણ છે, તે વિના કદી પણ આત્મકલ્યાણના પંથે પ્રયાણ શક્ય નથી જ !

૨ ગુરુના ચરણોમાં આત્મસમર્પણ સંયમ સાધનાનું મુખ્ય અંગ છે.

૩ ગુરુમહારાજનો ઉપકાર રોજ સ્મરણ કરવો જોઈએ- કે મને ભવસમુદ્રમાં પડતો કેવો બચાવ્યો ? અને બચાવવા હજી પણ નિષ્કારણ કરુણા વરસાવી રહ્યા છે.

૪ ગુરુમહારાજ કાંઈ પણ કહે-આજ્ઞા કરે, ભૂલ થતા તે સંબંધી ઠપકો આપે કે કદાચ કઠોર સ્વરે તર્જનાદિ પણ કરે, પણ આ બધું મારા આત્માના એકાંત હિતઅર્થે છે. મારા ભાવરોગને હઠાવવા તેની તીવ્રતા આદિની અપેક્ષાએ મૃદુ-મધ્ય-તીવ્ર-કે કડવા ઔષધોના વિવિધ પ્રયોગોની પ્રક્રિયા પૂર્વ ગુરુદેવ અપનાવી રહ્યા છે. આ જાતની શુભ વિચારણાના વિવેકબળે ટકાવવી જરૂરી છે.

૫ પૃત્ય અને ઉપકારી ગુરુદેવ કે વડિલની સામે કદી પણ જેમ તેમ અસભ્ય ન બોલાય આ માટે પૂરતું ધ્યાન રાખવું.

૬ શરીરને જેટલું ઈચ્છાપૂર્વક કદાચ આપીએ તેટલી વધુ પાપોની નિર્જરા થાય છે.

૭ પાપ મદ્યાત્રનોનું પાલન પોતાના બહાલા પ્રાણોની જેમ કરવું જોઈએ.

૨૧ ગમે તેવી પણ કોઈની ખરાબ વાત સાંભળવી નહિ,
કદાચ સંભળાઈ જાય તો પેટમાં જ રાખવી.

૨૨ કોઈની પણ નિંદા કરવી નહિ, તેમજ સાંભળવી પણ નહિ.

૨૩ સ્વભાવ શાંત રાખવો.

૨૪ “સંસાર દુઃખની ખાણ છે, અને સંયમ સુખની
ખાણ છે” આ વાત ખરાબર યાદ રાખવી.

૨૫ કોઈ પણ વાતનો કદાચહુ ન રાખવો.

૨૬ હંમેશાં સામા માણસના દષ્ટિર્જિહ્વને સમજવા પ્રયત્ન
કરવો.

૨૭ કોઈ પણ વાતમા ‘જ’કારનો પ્રયોગ ન કરવો.

૨૮ ગુરુ મહારાજ વાતમાં હોય કે કામમા હોય ત્યારે
કંઈ પૃછવું નહિ.

૨૯ ગુરુ મહારાજની અનુકૂળતાઓ સાચવવી એજ સંયમ
શુદ્ધિ માટે જરૂરી ગુરુ વિનયની પ્રાથમિક ભૂમિકા છે.

૩૧ ઓછી ચીજોથી ચલાવતા શીખવું લેઈએ. જરૂરી-
યાતો ઘટાડવી એ સાધુતાની સફલતા છે.

૩૨ મરણ ક્યારે ! તેનું કંઈ ધોરણ નથી, માટે શુભ
વિચારોને અમલી બનાવવામાં પ્રમાદી ન રહેવું

૩૩ આપણી પ્રગંભા-વખાણ સાબળી કુલાઈ ન જવું.
તેમજ નિંદાં સાબળી કોધ ન કરવો.

૩૪ ‘આત્મામા અનંત શક્તિ છે’ એ વિચારોને તેને

૬૦ સાધુની ભાષા મીઠી-મધુર ન્યાયોપેત નિરવધ અને પ્રભુની આજ્ઞાનુસારી હોવી જોઈએ.

૬૧ ગુરુમહારાજનો કપડો મિષ્ટાન્ન કરતા પણ વધારે મીઠો લાગવો જોઈએ.

૬૨ સારૂ બ્રહ્મચર્ય પાળનાર પ્રાયઃ રોગી બનતો નથી.

૬૩ બ્રહ્મચર્ય ભંગથી બાકીના ચાર મહાવ્રતોનો પણ ભંગ થઈ જાય છે.

૬૪ સાધુને શરીર કરતાં આત્માની ચિંતા વધારે હોય અને આલોક કરતાં પરલોકની ચિંતા વધુ હોય છે.

૬૫ સાધુ-સાધુ વચ્ચે ખટપટો કરાવે કે નારદવિદ્યા કરી પોતાને હોંશિયાર માને તે સાધુ ન કહેવાય.

૬૬ દરેક ધર્મક્રિયાઓ કરતા ભગવાનને યાદ કરવા જોઈએ કે—અહો નિષ્કારણ કરુણાલુ પરમાત્માએ ભવોદ્ધિ-તારક ક્રિયાઓ કેવી સરસ નિર્દેશી છે ?

૬૭ સવારમાં રોજ ઉઠતાં જ વિચારણા કરવી ઘટે કે—“હું સાધુ છું ! મારે પાત્ર મહાવ્રતો પાળવાનાં છે ! માત્ર કર્તવ્ય હું શું નથી કરતો ? મેં કેટલી સંયમની સાધનામાં પ્રગતિ કરી ? તપમા શક્તિ ગોપવું છું કે કેમ ?” આદિ.

૬૮ ગુરુમહારાજની ઈચ્છાને અનુકુલ રહેવું તે સંયમીનું પ્રધાનકર્તવ્ય છે.

૬૯ ગુરુમહારાજની કોઈપણ આજ્ઞાને આત્મહિતકર માની દૃઢ્યના ઉદ્ગામથી અમલી બનાવવા પ્રયત્ન કરવો.

સાધુની અવશ્ય કરણી

(જુના ગ્રંથના આધારે પદર બોલ)

- ૧ પડિછમણું ન કરે તો ઉઠામણું.
- ૨ બેઠાં પડિછમણું કરે તો ઉપવાસ.
- ૩ કાળવેળાએ પડિછમણું ન કરે તો ચોથભક્ત.
- ૪ સંધારા ઉપર પડિછમણું કરે તો ઉપવાસ.
- ૫ માંડલે પડિછમણું ન કરે તો ઉઠામણું.
- ૬ કુશીલીયાને પડિછમે તો ઉપવાસ.
- ૭ સંધને ખમાવ્યા વિના પડિછમે તો ઉઠામણું.
- ૮ પોરસી ભણાવ્યા વિના સૂએ તો ઉપવાસ.
- ૯ દિવસે સૂએ તો ઉપવાસ.
- ૧૦ વસ્તિ અણુપવેએ આદેશ માંગ્યા વિના સ્વાધ્યાય કરે તો ચોથભક્ત.
- ૧૧ અવિધિએ પડિલેહણુ કરે તો ઉપવાસ.
- ૧૨ નિત્ય પડિલેહણુ ન કરે તો ઉપવાસ.
- ૧૩ અણુપડિલેહ્યા વસ્ર વાપરે તો ઉપવાસ.
- ૧૪ કાળ અણુઉદ્ધર્યા પડિછમણું કરે તો ઉઠામણું.
- ૧૫ ઇરિયાવહી આવ્યે છતે પડિછમ્યા વિના બેમે તો ચોથભક્ત.

ઉપરના ૧૫ બોલ શ્રી મહાનિશીસૂત્રમાં કહ્યા છે.

તા. ૬. ઉઠામણું શબ્દની પ્રાયશ્ચિતના ગ્રંથોમાં પરિભાષા પ્રાયઃ નથી, સમજવા ખાતર મળેલું વૃદ્ધ પુરુષોએ નિર્દેશેલ માંડલી બહાર કરવાની મર્યાદાને જણાવનાર “ઉત્થાપન શબ્દ રૂપાંતર રૂપ આ શબ્દ દેખાય છે. વિશેષ જાની ગુરુભગવતો

અવ્યક્ત પણે જોલવા અને સૂત્રો જોલતી વખતે મુહુપત્તિનો ઉપયોગ ધરાવર જાળવવો. ખમાસમણાની ૧૭ પ્રમાણના વાદણાના ૨૫ આવશ્યક જાળવવા ઉપયોગ રાખવો.

* પદ્ય રૂપ સૂત્રો તેને ગાથા આદિ છંદની પદ્ધતિથી જોલવાં અને ગદ્યરૂપ સૂત્રો સંહિતાની પદ્ધતિથી જોલવાં.

* ઓઘો ચરવણાની જેમ છેડા લાગથી ન પકડવો અર્થાત્ દોરીના ઉપરના ભાગે ન પકડવો, પણ વચલી દોરી અને નીચલી દોરીના વચ્ચે પકડવો અને મુહુપત્તિ અંગુઠાની આગળના ભાગે ઓઘા સાથે પકડવી.

* પ્રતિં માં આવતા દરેક આદેશ માગવા ઉપયોગ રાખવો.

* તે-તે જોલાતા સૂત્રો યથાશક્ય ઉપયોગની જાગૃતિ સાથે શુદ્ધ ઉચ્ચાર સંહિતાની જાળવણી મુદ્રાની મર્યાદા આદિ સાથે જોલવાં.

૧ પ્રતિંમાં સંપૂર્ણ મૌન જાળવવું, તેમાં પણ છ આવશ્યકમાં તો ખાસ.

૨ પ્રતિંમાં સ્થાપનાચાર્યની વિનય મર્યાદા ધરાવર જાળવવી. સ્થાપનાચાર્ય હાલી ન જાય કે કોઈની આડ ન પડે તેનો પૂર્ણ ઉપયોગ રાખવો. છ આવશ્યકમાં વિશેષ કરીને ધ્યાન રાખવું. સહસા કદાચ થઈ જાય તો ઇરિયાં પડીકમવા.

૩ રાઈ પ્રતિંમાં મંદ સ્વરે અત્યંત ધીમા શાંત સ્વરે સૂત્રો જોલવા.

* સકલતીર્થ કે તપગિતવળી કાઉં વખતે મોં આંખ પીગુ અન્નવાગુ થાય તેનું ધ્યાન રાખવું

॥ વસ્ત્રોની પડિલેહણમાં વસ નીચે જમીનને ન અડે આપણા શરીરને ન અડે તે રીતે ઉભાડક પગે યેસી અદ્ધર પડિલેહણું.

પડિલેહણ કરાતા વસ્ત્રાદિના ત્રણ ભાગ કરી ચતુર્થી પડિલેહી (એક બાજુ) ફરી બીજી બાજુ પણ તે જ રીતે ત્રણ ભાગ કરી દષ્ટિપડિલેહણ કરી “ સૂત્ર ” પહેલી બાજુ-દષ્ટિ પડિલેહણ.

પછી “ અર્થ તત્વ કરી સદહુ ” બીજી બાજુ દષ્ટિ પડિં કરીને બોલવું તેમજ પ્રથમ પ્રસ્ફોટક કરવો. પછી બીજી પ્રસ્ફોટક જમણા હાથ ઉપર કરતા “ સમ્યક્ત્વ મોહનીય. ” બોલવું ડાબા હાથ ઉપર પ્રસ્ફોટક કરતાં “ કામરાગ ” બોલવું. પછી વસ્ત્ર અર્ધા ભાગે વાળી ભેગું કરી ડાબા હાથ ઉપર પ્રમાર્જતા “ સુદેવ ” આદિ મનદંડ સુધી બોલ બોલવા.

॥ પડિલેહણ ક્રમ-

૧ કાંબલ. ૨ કાંબલનો કપડો. ૩ ઝોઢવાનો કપડો. ૪ સંથારીયુ. ૫ ઉત્તરપટ્ટો. પછી યથાયોગ્ય બાકીની ઉપધિ (સંયમ સાધક હોય તે) પછી સંયમને ઉપગ્રહ કરનાર અન્ય ઉપકરણોની પ્રતિલેખના-છેલ્લે દાડાનુ પડિ કરી કાળે લેવો.

॥ દરેક આદેશ ઇચ્છાકારેણુ થી ઉચ્ચસ્વરે આગા માગ વાના ભાવપૂર્વક માગવો.

“ આદેશ મદ્યા પછી-ઇચ્છા ” કહેવું.

પડિલેહણમાં કરાતી ઇચ્છાવટી વિગેરે બધા વ્યક્ત સ્વરે જ બોલવા.

* કાળે લીધા પછી સૂપડીમાં લેગો કરી તપાસી પરઠવી ન્યાં કાળે લેગો કર્યો હોય તે સ્થાને ઊભા રહી ઇરિયાં પડિછમ્યા પછી સૂપડી-દંડાસણુ યથાસ્થાને મૂકવાં.

* સાજના પડિં માં કાળે વોસિરાવી ઇરિયાં પડિછમી પાણી ગાળવા માટે ઘડો-ગરણું કાચલી આદિ એકત્રિત કરી ઇરિયાં પડિછમી પડિલેહી પાણી ગાળવું

* છ ઘડી દિન ચઢ્યે “ બહુપડિપુણા પોરસી ” લણાવતી વખતે બધાં પાતરાં, દોરા, તરપણી, લુણા, ગળણું વિગેરે લેણું કરી પછી ઇરિયાવહિ પડિછમવા.

ઝોલી વગેરેની ગાંઠ-દોરાની આંટી ખોલવી વિગેરે બધું પ્રથમ કરી લેવું.

પછી નીચેના ક્રમ પ્રમાણે પડિલેહણુ કરવું:—

૧ ઉપરનો શુચ્છક (કાણાવાળો) ૨ ચરવળી (પાય કેસરીયા) ૩ ઝોલી ૪ પટ્ટા ૫ રજઆણુ ૬ પાત્ર સ્થાપનક (નીચેનો કરવો) ૭ પાતરા.

પાત્રાનુ પડિલેહણુ આ રીતે

પ્રથમ પાતરાંની ઉપરની ફરતી લાલ કિનારી ઉપર ચરવડી ફેરવી પ્રમાજના કરવી પછી પાતરાને તે પડિલેહેલી કિનારીથી બરાબર પટ્ટી-(જમીનથી ૪ આગલથી વધારે અદ્ધર નહિ) અંદર ચરવડીથી પ્રમાજના કરી બહાર પ્રમાજના કરી નીચે ચરવડીથી પ્રમાજના કરવી

પછી તરપણી-ચેનનો-કાચલો-કાચલીનું પડિલેહણુ કરી દોરાઓનું પડિલેહણુ કરવું-પછી લણાવું

* ગોચરી-પાણી દર જવાથી તથા જ્યાં સાધુ-સાધ્વી ઓછા જતાં હોય તેવા ઘરોએ જનારને ઘણી નિર્જરા થાય છે

* જ્યાં ઘણા સાધુ સાધ્વીઓ જતાં હોય તેવા ઘરોમાં આગાહ કારણ વિના ન જવું.

* એક ઘરે એકથી વધુ વાર ગોચરી માટે ન જવું.

* સમુદાયમાં રહેનાર સાધુએ સ્વકુટુંબ માફક સર્વ સાથે સાપેક્ષપણે દરેક કાર્ય પોતાનું સમજીને હરખભેર કરવું જોઈએ.

* સાધુ જીવન સાદાર્થથી ણિનજરૂરી વસ્તુના ઉપયોગ સિવાય ઓછામાં ઓછી ચીજથી નભાવી શકાય તેવું હોવું જોઈએ.

* શોળની વસ્તુઓથી નવગજ દૂર રહેવું.

* કોઈ વખત ઓછી કે અણુગમતી ચીજ આવી મળે તો મનમાં દુઃખ ન લાવવું.

* ગૃહસ્થો આવા કપરા કાળમાં પોતાનું જીવન કેવી રીતે નભાવે છે તે વિચારી “જે અ કંતે પિત્ત મોળ” ના મર્મને સમજી સ્વેચ્છાથી ત્યાગબુદ્ધિ કે વિરાગ બુદ્ધિ કેળવવી.

* દશવૈકાલિકનું સાર્થ વાચન નવદીક્ષિતાવસ્થા-દીક્ષા પછી ૧૮ માસ ગુધી લગભગ અવાર-નવાર રોજ થોડું થોડું કરવું (૮ મું ૧૦ મું અધ્યયન ખાસ) પછી મહિનામાં એકવાર દીક્ષાના બીજા ૧૮ માસ ગુધી, પછી વર્ષમાં એકવાર આખું અખાંડ દીક્ષા તિથિના આગલા ૭ અને પાછલા સાત અને ૧ દીક્ષા તિથિ એમ પંદર દિવસમાં પૂર કરવું.

સોડા આદિ ક્ષારવાળા પાણીને પરઠવવામાં બહુ વિરાધનાનો સંભવ છે.

માટે કાપ માટે પુરતી જ્યણા રાખવી જરૂરી છે તે માટે જેમ બને તેમ ઉપયોગ રાખી કપડાં ઓછા મેલા થાય કે અવાર-નવાર એકલા ક્યારેક સ્વાભાવિક વધુ પડતાં પાણીના સંયોગે પાણીથી સાફ કરતા રહેવાથી બહુ વિરાધનાનો પ્રસંગ નહિ આવે.

* સાધુએ વચનો પણ બહુ વિવેકપૂર્વક, અસંયમને પોષણ આપનાર ન બને તેવાં અને બહુ ઉપયોગપૂર્વક બોલવાના હોય છે. તેથી “અગીતાર્થને તો મૌનમાં જ વધુ લાભ નિર્દેશ્યો છે.”

* ચાલુ ધોરણ પ્રમાણે કામ કરવામાં કંઈ પણ અડચણ હોય તો પ્રાણીને ફેરફાર કરવો-પણ પોતાની મેળે ફેરફાર ન કરવો કે કામ પડતું મુકવું નહિ.

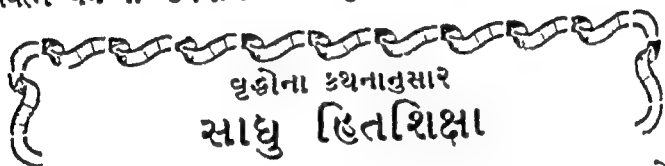
* ચાલુ અભ્યાસ સિવાય બીજું કંઈપણ વાચતાં પહેલાં બતાવીને સંમતિ મળે તો જ વાચવું

* પોતાની ઉપધિ-પુસ્તક વગેરે ચીજ સંયમના ઉપકરણ તરીકેના બહુમાન સાથે વ્યવસ્થિત રાખવી, તેમ ન કરવાથી સંયમના ઉપકરણોની અવલોકના કરવા રૂપ આશાતના લાગે.

* શ્રમણ સૂત્રમાં “ચોસહીજ” નામની શ્રુતની આશાતના જણાવી છે. માટે તે તે સૂત્રો મનમાં બોલવાં કે જોખવા અગર મન મગ્ન પ્રમાણેની શૈલીથી બોલવા તે શ્રુતજ્ઞાનની આશાતના રૂપ છે માટે મુદ્દપત્તિ રાખી બહુ ઉચ્ચ સ્વરે નહિ પણ સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર અને તે તે મર્યાદાપૂર્વક બોલવા જરૂરી છે.

* થોડું ઓછું હોય તો નભાવી લેવાની અને થોડું વધુ હોય તો કચવાટ કર્યા વિના નભાવી લેવાની ટેવ કેળવવી.

* દાણા વેરવા, ઓંઠા હાથથી લેવડ-દેવડ, ઓંઠા મોંઠે જોલવું, પગ ઉભો કરવો, ભીંતનો કે હાથનો ટેકો લેવો, ચળચળ અવાજ કે સખડકા મારવા આદિની જયણા. તેમજ સ્વાદ વૃત્તિ-ઓથી ઘણા પાત્રાંનો ઉપયોગ-આદિ માંડલીના દૂધણા યથાશક્ય પ્રયત્ને વર્જવા ઉપયોગવંત રહેવું.

૧ હુણાંનું પાણી તડકામાં ન પરઠવવું તેમજ હાથું તડકે ન સુકવવું.

૨ દંડાસણ ઉભુ ન સુકવું. એક સાથે જો કે અધિક દંડાસણ ન ટાંગવા. પાટલો ઉભો ન સુકવો. જલવણ હાથોહાથ લેવું કે દેવું નહિ.

૩ કાળે લીધા વગરની ભૂમિ સંત્રારા કે ગોચરી માટે સ્વાધ્યાય કરવા કે જોસવા માટે કામ ન લાગે. ધરિયાવતી પરિણમી કાળે લેવો નેમંએ તેમજ વસપાત્ર પાત્ર પરિણેહણ કર્યાં હોય તે જ વાપરવા.

૪ વાપરનાં, પ્રતિક્રમણ-પરિણેહણાદિ આવશ્યક ક્રિયા કરનાં જોલવું નહિ વાપરતા જરૂર પડે તો મુખ ગુદ કરી જોલવું.

૫ પ્રતિક્રમણ કરનાં છ આવશ્યક મુધી લઘુનીતિ કરવા ન જવું કે કંઈ પણ અન્ય કાર્ય કરવું નહિ.

મેળવી યથાશક્ય પ્રયત્ન કરી વિધિપૂર્વક પાલન માટે નિરંતર ધ્યાન રાખવું.

૩. આવશ્યક સૂત્રોના અર્થો, સામાન્યારીની નિર્મલતા, આવશ્યક ક્રિયાની સમયાદિવ્યવસ્થાપૂર્વક નિયત વ્યવસ્થા અને આચાર પ્રધાન સાધુ જીવન જીવવા આદિની તત્પરતા માટે શક્તિસંપન્ન આત્માએ પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઈએ.

૪. દીક્ષા લીધા પછી પહેલી તકે નીચે જણાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે, કે જેનાથી આત્મા સંયમ-વિવેકની મહત્તા સમજી વ્યક્તિગત આત્મિક કલ્યાણની સાધનાને સાધવા ઉદ્યત થઈ શકે.

૧. આવશ્યકક્રિયાના સૂત્રો (અર્થ સાથે)

શક્ય હોય તો સંહિતા, પદસંધિ, સંપદા અને ઉચ્ચાર-શુદ્ધિની યોગ્ય કેળવણી મેળવવી જરૂરી છે.

૨. શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર (અર્થ સાથે)

સંસ્કૃત ન જાણનારે પણ ગુરુમુખે આખા ગ્રંથનો અર્થ ધારી, તેમાંથી ધ્યાન રાખવા લાયક નોંધ કરી રોજ તે સંબંધી યોગ્ય ઉપયોગની નિશ્ચિત રાખવા પ્રયત્ન સેવવો.

આખા દશવૈકાલિક સૂત્રનો યોગ ન બને તેમ હોય તો પણ પહેલા પાંચ અધ્યયનો, આઠમું, દશમું અને છેલ્લી બે શ્લોકોઓ ખાસ ગુરુગમથી અર્થ સહિત ધારવી, તેમજ દશ-વૈકાલિક સૂત્રના દશ અધ્યયનોની સજ્જાયો ગુરુગમથી ધારવી અને બને તો ગોખવી

લાંકાર અને શ્રી દ્રવ્યગુણપર્યાયનો રામ, સમકિતના ૬૭ બોલની સંજ્ઞા, યોગદષ્ટિની સંજ્ઞા વિગેરે તાત્ત્વિક વિચારના પ્રાથમિક ગ્રંથોનું અધ્યયન જરૂરી છે.

આમાના કેટલાક ગ્રંથો સંસ્કૃત ભાષા અને શાસ્ત્રીય જ્ઞાનની પ્રૌઢતા માગે તેવા છે, છતાં સંસ્કારરૂપે યત્કિંચિત્ અશે પણ ગુરુગમથી બુદ્ધિનું પરિકર્મણ કરવા ઉપયોગી હોવાથી તેવા ગ્રંથો પણ આમા જણાવ્યા છે.

૬ ઉપર મુજબનું પાયાનું તાત્ત્વિક-શિક્ષણ મળ્યા બાદ શક્તિસંપન્ન આત્માએ સ્વકલ્યાણની સાધનાને અનુકૂલ સર્વ સાધનોનો સંપૂર્ણ વ્યવસ્થિત ઉપયોગ જયણપ્રધાન જીવન જીવવારૂપે કર્યા બાદ વધેલી શક્તિનો પરકલ્યાણમાં ઉપયોગ કરી કર્મનિર્જરાના માર્ગે જલ્દી આગળ વધી શકાય, તે માટે સંસ્કૃત ભાષાનો અભ્યાસ કરવા પ્રયત્નશીલ થવું ઉચિત છે, નહિં તો દીક્ષા લીધી અને દીક્ષાના વાસ્તવિક ભાવાર્થને જીવનમાં ઉતારવારૂપે સ્વકલ્યાણને અનુકૂલ અધ્યવસાય શુદ્ધિના સાધનો તાત્ત્વિક શિક્ષણદ્વારા મેળવ્યા ન હોય અને પરકલ્યાણની ભાવનામાં સંસ્કૃત ભાષા આદિના અભ્યાસથી પડી જવાય તો જીવનમાં પડેલા અનાદિ કાલના સંસ્કારો માન-અભિમાન, જનરંજન, બહિર્ભાવની વૃત્તિ આદિ સ્વરૂપે આત્માને સયમના મૂલ ધ્યેયથી ખસેડી મૂકે તેમ પણ બનવા સંભવ છે.

આમ છતાં ઉપર જણાવેલ બાબતોમાં યોગ્ય ગીતાર્થજ્ઞાની ગુરુ ઔચિત્યાર્નોચિન્યનો વિચાર કરી યોગ્ય રીતે પ્રવર્તી શકે છે, પણ સામાન્યતઃ સ્વેચ્છાથી પ્રવર્તનારા આત્માઓ ગુરુ

ઉપસંહાર

આ પ્રમાણે પરમપવિત્ર સર્વોત્તમ શ્રમણસંસ્થામાં રહેલ અદ્વિતીય ગૌરવને ઓળખાવનારા સનાતન તત્ત્વોના પરિચય કરાવવારૂપે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્રરૂપ ત્રણ વિભાગોની નાનાવિધ સામગ્રી આચારધર્મને પ્રતિપાદન કરનારા અનેક ગ્રંથોમાંથી યથામતિ યથાશક્તિ સંગ્રહીને પૂજ્ય સાધુ-સાધ્વીજીઓની સેવામાં સાદર ઉપસ્થિત કરી છે.

આમાં વર્ણવાયેલ તમામ સામગ્રી વ્યક્તિગત દરેકને લાભ કરનારી ન હોય, છતાં રુચિર્વચિત્ર્યના કારણે સમષ્ટિગત લાભની સંભાવનાએ શાસ્ત્રોમાંથી સંગ્રહેલી આ બધી માહિતીઓ અને ચીજોનો યથાયોગ્ય સહુ મુમુક્ષુ લાભ ઉઠાવે એ શુભાભિલાષ છે.

આ સંગ્રહમાં યથામતિ શક્ય ઉપયોગની જગૃતિ રાખીને વસ્તુતત્ત્વનું નિર્વચન કર્યું છે, છતાં તેમાં ક્યાય શાસ્ત્રમર્યાદા વિરુદ્ધ કંઈ વર્ણવાયું હોય, તે બદલ ત્રિવિધે મિથ્યાદુષ્ટ તદ્દ ઉં. અને આમાં સૂચવેલ લોકોત્તર હિતકર માર્ગો પર સંપૂર્ણ નિષ્ઠાપૂર્વક ચાલવાનું બલ મને પ્રાપ્ત થાઓ, એ અંતિમ શુભેચ્છા છે

॥ ક્ષમ મન્તુ શ્રીશ્રમણ-સંગમ્ય ॥

